

لمونح

او اسرار ئي

حکمتيار

Ketabton.com

فهرست

۱	.....	سریزه
۵	.....	لمونخ
۱۰	.....	نیت او هدف
۱۳	.....	قبله
۱۷	.....	د لمانخه حرکات
۱۹	.....	قیام
۲۲	.....	تسبیح
۲۴	.....	تعوذ
۲۶	.....	فاتحه
۳۹	.....	د الله جل جلاله د سماوو لنډه پېژندنه
۴۲	.....	قرائت
۴۴	.....	رکوع
۴۹	.....	سجده
۵۳	.....	قعه
۵۸	.....	د عرفات دعا
۶۰	.....	د طایف دعا
۶۲	.....	سلام

۶۳	لمونخ د بنېگنو سرچينه.....
۶۹	لمونخ د مضطرب زړه درمل.....
۷۵	په جگړو کې د بري عامل.....
۷۸	د اسلامي حکومت لومړۍ دنده.....
۸۱	د ناصالح خلف نښه.....
۸۳	لمونخ د کچه خويونو مانع.....
۸۷	د مسجد سمسور وونکی.....
۹۱	د مسجد آداب.....
۹۸	د لمانځه او جماعت تارک.....
۱۰۰	قنوت.....

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

لمونځ تر ټولو مهم او ستر عبادت دی، په اسلام کې تر بل هر عبادت نه پر لمانځه زيات تاکيد شوی، هومره تاکيد چې پرېښودل شي له اسلام نه د وتلو نښه او په ادا کولو کې شي کسالت د نفاق علامت گڼل شوې، گواکي دا لمونځ دی چې مسلمان له کافر نه او مؤمن له منافق نه بېلوي. د لمانځه په اهميت هلته پوهېدی شو چې په قرآن کې د هغه په هکله په جدي او مکرر تاکيد او پخپله د لمانځه د حرکاتو او الفاظو په معنی او مقصد پوه شو.

متأسفانه له اسلام نه د لېري والي او د اسلامي عباداتو له روح او مقصد نه د بې خبرۍ په وجه، نن نه يوازي په عوامو کې، بلکې په اسلام د پوهي مدعيانو کې هم لمونځ په يوه شکلي او تشریفاتې حرکت يا دود او عادت بدل شوی.

بنایي تاسو فکر وکړئ چې که د لمانځه حرکات او الفاظ مو

د فقهي احكامو مطابق وي نو حتماً به مو لمونځ مڪمل او د الله په نزد مقبول وي. خو کېدی شي حقيقت داسي نه وي. زه بلنه درکوم چي لومړی دا رساله ولولئ، بيا د خپل لمانځه په هکله قضاوت وکړئ چي ستاسو لمونځ، عبادت دی که عادت؟ او څومره بايد د خپلو لمونځونو د قبلېدو طمع ولرئ؟

په حقيقت کي لمونځ، الله ته د وړاندي کېدو لپاره، له خاص احساس او شعور نه راولاړ شوي ځانگړي ارادي حرکات او اقوال دي چي که د لمانځه له پيل نه ترپايه مراعات نشي لمونځ ناقص دی.

پدې لنډي رسالې کي به د لمانځه په اړه په لاندې مسایلو بحث کوو:

د لمانځه نیت او هدف ئې.

قبله او مقصد ئې.

د لمانځه حرکات او محرکات ئې.

الفاظ او معنا ئې.

روحیه او مربوط شعور ئې.

د لمانځه اغېزې.

خدایه! زمونږ هغه لمونځونه د خپل وسیع کرم او لطف له مخي قبول کړې چي نه ئې د حرکاتو په مفهوم او مقصد پوهېدو

او نه ئې د الفاظو په معنا، هم ئې له روح نه غافل وو او هم له غوښتنو، له پلار نيکه نه په ميراث پاتې د يوه دود، دستور او يا يوه تکراري عادت په څېر مو ترسره کړې، حرکات او الفاظ مو د فقهي احکامو مطابق، خو له روح، معنی او شعور نه خالي.

الهي! مونږ ته د هغه لمانځه توفيق او خوند راپه برخه کړې چې د مؤمن معراج دی، د معنوي ارتقا په لور ئې د روح د الوتني مهال، له محبوب معبود سره وصال، د جهاد په سنگرونو کې وسله او ډال، په ستونزو او کړاوونو کې د مستعان خدای جل شأنه د مرستي تر لاسه کولو ذريعه، پرېشانه زړونو لپاره ډاډ، د بيچاره وو چاره، د لار ورکو لارښود، له منکر نه د مخنيوي وسيله، د دعاگانو د اجابت واسطه او د بنده له بندگي نه د کلمي آزادي د قيامونو مقدمه ده.

په رښتيا، چا چې د الله له ښه پېژندو وروسته په واقعي معنا او شعوري توگه خدای جل شأنه ته مخ کړی وي، ده ته د تسليمۍ په مفهوم ئې لاسونه اوچت کړي وي، په ژبه او په خپل هر حرکت سره ئې د ده په عظمت او لويي اعتراف کړی وي، هغه ته لاس په نامه درېدلی وي او له الله جل شأنه سره ئې پدې خبري مسلسل او مکرر تعهد کړی وي چې له تا نه پرته د بل چا عبادت نه کوم، له تا نه پرته بل چا ته د احتياج لاس نه اوږدوم. او له زړه نه ئې په شعوري توگه خدای جل جلاله ته انحنه کړې وي او د هغه په وړاندي ئې د انقياد تندي پر ځمکه ايښی وي، څنگه ممکن ده

چي داسي انسان به له خدايه پرته بل ته سر ټيټه کړي، څنگه به د بل بندگي وکړي او څنگه به د شيطان په پله پل کېږدي او په ناروا لارو به د تلو اراده وکړي؟!

د لمانځه په معنا، تاثير او د انسان او د ده د ټولني په جوړولو کي د هغه په اغېز د بڼه پوهېدو لپاره دا رساله ليکل شوې. هيله مي دا ده چي هرڅوک د دې رسالې له لوستلو نه وروسته لمونځ کوي ما له خپلو دعاگانو هېر نکړي.

اللهم لاتجعلنا من الْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ

الهي! له هغو لمونځ کوونکو څخه مو ومه گرځوي چي له خپل لمانځه نه غافل وي.

لمونځ

د الصلوة بڼه او دقيقه لغوي معنی لمونځ ده چي له لمانځني او تجليل نه اخيستل شوی، يعنی لمونځ په حقيقت کي د خداي جل شأنه په جلال او عظمت اعتراف کول دي. د لمانځه په الفاظو او حرکاتو سره د لوی خداي لمانځنه او تعظيم ترسره کېږي.

ځيني د الصلوة ريښه صله گڼي چي پدې توگه لمونځ د الله او بنده ترمنځ د پيوستون او د اړيکو ټينگولو معنا ورکوي. په حقيقت کي لمونځ هم د انسان رابطه له الله جل شأنه سره په مکرر او پرله پسې ډول ټينگوي او هم انسانان په خپلو منځونو کي يو بل ته نږدې کوي او د دوی بېلي بېلي قبلې يو کوي.

ستاسو لمونځ، يو مقدس روحاني ملکوتي سفر او د الله په لوري د روح الوتنه ده. ته غواړې له الله تعالی سره خپلي اړيکي تجديد کړې، د هغه په وړاندي ودرېږې او له هغه سره مخامخ

تکلم وکړې، د همدې لپاره باید ستا هرڅه پاک او ستره وي، دا مقدس سفر له تانه د عقیدې پاکوالی، د وجود پاکي، د ودرېدو د ځای پاکوالی او د جامو پاکي غواړي.

باید دې ته متوجه وي چې که الله جل شأنه ستا لمونځ، له معمولي ظاهري نجاست او ناپاکۍ سره نه قبلوي، نو په هغه صورت کې به څنگه ستا لمونځ قبول کړي چې:

ستا عقیده د شرک په رجس او پليدي ناپاکه او ستا افکار او عزایم د شیطان له ناولو ووسو سوډک وي.

ستا د وجود سلول سلول له حرامو جوړ شوی وي، ستا مطعم حرام، ستا ملبس حرام، ستا د معیشت د تامین لاري چاري حرامي، ستا کار کسب، راکړه ورکړه بیع او شراء حرامه. د تن جامې دي حرامي او له حرامو لارو ترلاسه شوې، د خیانت، رشوت، غلا، د بل په حق د تېري له لاري.

ستا مصلی او هغه ځمکه چې ته ورباندي ودرېږي او الله جل جلاله ته ورباندي سجده کوي، په ظاهر کې پاکه، خو په باطن کې له حرامو لارو ترلاسه شوې.

ما ته ووايه! له دې ناپاکۍ او نجاست سره سره به، پاک رب چې یوازي د پاک بنده پاک عبادت قبلوي، ستا داسې لمونځ څنگه قبول کړي؟

پیغمبر علیه السلام فرمایي: د هغه چا دعا به الله جل شأنه

څنگه قبوله کړي چې که څه هم له لېږي ځايه، له اوږده منزل نه وروسته کعبې ته رسېدلی، د اوږده سفر آثار ئې په خیرنو جامو او په دوږو لړلو وینستانو کې څرگند دي، د حجرالاسود مخي ته ولاړ دی، د دعا لاسونه ئې اوچت کړي، خو مطعم (خواره) ئې حرام دي او ملبس (جامې) ئې حرامي دي!!

عن ابي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي صلى الله عليه وسلم قال في الرجل يطيل السفر اشعث اغبريمد يديه الى السماء يارب يارب، ومطعمه حرام وملبسه حرام وغذي بالحرام فاني يستجاب له.
زما لمونځ کوونکيه وروره!

ته د لمانځه لپاره اودس کوې، ستا اودس يوه ظاهري بڼه لري چې د مخ، لاس، پښو پرېمنځل او د سر مسح کول دي خو د دې ظاهري حرکت ترشا ژور معنوي مفاهيم مضمري دي. د دې حرکت معنا او تقاضا دا ده چې له هر هغه ناولي او حرام کار نه چې په لاس تر سره کېږي، لاسونه پرېمنځم، خپل لاس تل پاک ساتم، له داسي عمل نه چې الله ته مي مختورن کړي ډډه کوم، غواړم مخ مي تل سپين وي، په طمعي او سوال سره خپل وقار او عزت نه ختموم.

خو له مي پاكه ساتم، نه حرام خوراك پرې کوم او نه حرامه وينا، له هري ناپاكي خبري، دروغ، دوکې، غيبت، نامت او شيطانته نه ئې خوندي ساتم.

له سر نه مي ټول غلط افکار، ناجايز عزائم، ناروا شيطاني منصوبي، د مسلمان لپاره دسيسې، له باطل سره علاقه او له مفسدينو سره تعلق، لپري غورځوم، په خپل سر پاك لاس راکاږم او هر راز پليدي ترې پاکوم.

پنبې مي مينځم، په پنبو مي د حرام کار په لوري له تگ نه ډډه کوم، دا پنبې به ما فقط د الله په لوري او د حق په پاکيزه لار بيايي او هيڅکله به د پليد شيطان په ناولي پل، پل کنبېنږدم.

ستا د لاس، مخ او پنبو پرېمنځلو او د سر مسح کولو به څه اهميت وي که همدا جوارح دي ټول په حرامو کړو وړو کي مصروف او سلول سلول دي له حرامو ډک او شپه ورځ د پليد شيطان په خدمت کي وي.

هغه ژبه چې له اودس او لمانځه نه مخکي او وروسته په حرامه وينا خوځېږي، هغه لاسونه چې په ناولو کارونو اخته وي، هغه گوتي چې ناروا ليکني کوي، د باطل په خدمت کي او د ظالم ظلم توجيه کوي او د مفسد تکريم او ستاينه کوي، څنگه ومنم چې دا خو له، دا گوتي او دا لاسونه پرېمنځل شوي؟! پداسي پرېمنځلو سره خو انسان کولی شي له اسرارو نه بې خبره انسان دوکه کړي خو عليهم، خبير او په اسرارو پوه خدای به څنگه دوکه کړي؟!

***

نیت او هدف

ته به گمان کوي چي بنايي د لمانځه نیت یوازي همدا خو
الفاظ دي چي په ژبه ئې تکراروي: د دې وخت دومره رکعته
لمونځ کوم... پدې امام پسې مي اقتدا وکړه، مخ مي د قبلې په
لوري کړ...

خو کېدی شي په خولې د همدې الفاظو له تکرار سره سره،
تا اصلاً د لمانځه نیت نه وي کړی، دا ځکه چي نیت د زړه کار دی
نه د ژبي.

ستا نیت په هغه صورت کي صحیح دی چي د زړه له کومي
دي ویلي وي چي: د الله جل جلاله په وړاندي ودرېږم، د ده د رضا
د حصول لپاره، له ده سره د راز او نیاز په خاطر، د ده د لمانځني
او له ده سره د خپل پیوستون ټینګولو لپاره د ده له امر سره سم

لمونځ کوم. هغه زما رب دی، زما د هرڅه واکمن دی، د هستي هرڅه د ده په اختیار کي دي، د مرگ، ژوند فيصله هغه کوي، همدی دی چي رزق او روزي راکوي، زما د عزت او ذلت پرېکړه هغه کوي، زه په هرڅه کي هغه ته اړیم، زما سترگي د ده په اراده لار راته نښي، زما زړه، دماغ، اعصاب او حواس د ده په امر کار کوي. زما خوب وینسه د ده په امر ده، زما مشکلات هغه راته آسانوي، له کړاوونو د وتلو لاري هغه راته پرانيزي، پدې عالم کي یوازي هغه څه کېدی شي چي دی ئې وغواړي او څه چي دی ئې کېدل وغواړي که څه هم ټول عالم د هغه د مخنيوي لپاره ملاوتري هرومرو به ترسره کېږي، او څه چي دی ئې ونه غواړي نشي کېدی، که څه هم د کائناتو ټول ځواکونه د هغه د تحقق هڅه وکړي.

چي کله ته په همدې نیت او له همدې شعور سره په لمانځه ودرېدلی یې، نو تا واقعاً د لمانځه نیت کړی.

ستا لمونځ، په همدې نیت او د هغه ترشا له همدې ایماني شعور سره، د الله اکبر په ستر شعار پیل کېږي، ستا د نیت خلاصه او ستا د هغه خاص شعور او انگېرني حاصل په همدې شعار کي راڅرگند شوی:

الله جل جلاله تر ټولو ستر دی.

تر هغه هم چي زه ئې فکر کوم.

او زه چي همدا اوس اوس په خپل لمانځه سره څه كوم د الله
د عظمت او لويي په وړاندي ډېر ډېر وړوکی حرکت دی، هغه
تردي ډېر ډېر ستر دی.

که تا په رښتيا او د زړه له کومي او په شعوري توگه دا
شعار ورکړی وي، نو په خدای قسم چي له الله نه پرته به هيڅکله
د هيچا لويي په تا کي وېره او حيرانتيا راو لاړه نکړي، د دنيا هر
ستر ځواک به د الله جل جلاله د لويي په مقابل کي تا ته وړوکی او
ضعيف مخلوق برينسي.

قبله

ته د دنيا د ټولو مسلمانانو سره يوځای هره ورځ خو خو ځله،
د يوه خاص ځای په لوري مخ کوي او لمونځ ترسره کوي چي هغه
ستا او د دوی گډه يوازنی قبله (مخ لوری) دی.

هغه د خدای کور (بیت الله) دی، يعنی ته له خپلو نورو
مسلمانو وروڼو سره يوځای په وار وار د خدای جل جلاله د کور
په لوري مخه کوي او پدې سره عملاً دا عزم اعلانوي چي له الله
جل جلاله نه پرته د بل چا کورته نه مخه کوم، نه پناه وړم او نه ئې
دره ټکوم.

ته ډېر خلك داسي گوري چي قبله ئې د الله جل جلاله کور نه،
بلکي د دنيا د واکمنانو قصرونه وي، مخه ئې همدې قصرونو ته،
طمع ئې له همدې قصرونو نه، وېره ئې له همدې قصرونو نه،

طواف ئې د همدې قصرونو، د دې قصرونو د خاوندانو احترام ئې په زړه کي او د دوی لويي او عظمت ئې په دماغ مسلط.

آه، خومره ډېر خلك داسي گورم چي په ظاهر کي ئې مخه د خدای د کور په لوري وي خو په حقيقت کي د دوی د زړونو قبلې نوري وي، په هماغه وخت کي چي د بيت الله په لوري ئې مخه وي، زړه ئې نورو قبلو ته متوجه وي.

هغه خوک چي په شپه ورځ کي پنځه ځله په واقعي معنی او له دې شعور سره قبلې ته مخه کوي چي زه د ځمکي او آسمانونو او ټول عالم د رب د کور لوري ته مخه کوم او د هغه دروازه ټکوم، آیا ممکنه ده بلي درې ته ودرېږي او د بل کور طواف وکړي؟

د کور يووالی د هغه کور او سپدونکي سره متحد کوي او په دوی کي د يووالي احساس راولاړوي، د يوې کورنۍ غړي پدې خاطر يوه کورنۍ او يو موتی وي چي کور ئې گډ دی، د يوه ټبر خلك د کور د بېلوالي په وجه ورو ورو هومره سره لېږي شي لکه پردي.

له نورو سره يوځای د الله د کور په لوري مخه کول او د يوه معبود درې ته د ودرېدو معنی دا ده چي ستا د قبلې ورور، ستا ورور او ستا د لويي ديني کورنۍ غړی دی.

ډېر خلك داسي دي چي د قبلې د سم او دقيق استقامت معلومولو لپاره بنه غور او احتياط کوي، حتی قطب نما په جيب

کي گرځوي، خو که د دوی د زړه کیفیت معلوم کړې پوه به شي چې د دوی د زړونو قبلي څومره کړې دي او څومره له اصلي قبلي په معنوي لحاظ کاره ودرېږي.

ډېر د تقوی مدعیان بیا داسي دي چې بل کس په څو سانتي متره، د ده له تخميني قبلي نه يوې بلي خوا ته په ودرېدو تکفيروي، پداسي حال کي چې د قبلي مالک خداي، هغه چاته چې نيت ئې سم وي او د قبلي په لوري د خپل استقامت سمولو لازم دقت او احتياط ئې کړی وي وايي:

فَأَيْنَمَا تُولُوْا فَشَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ
البقرة: ۱۱۵
نو هري خواته چې مخ کړئ، الله په هماغه لوري کي دی.

پدې حالت کي چې هري خواته لمونځ وکړې ستا لمونځ قبلېږي که څه هم اشتباهاً له قبلي نه بل لوري ته ودرېدلی وي. ډېر جنابان بیا داسي دي چې له بل سره په يوې فرعي او جزئي مسئلې کي د اختلاف په وجه، د خپلي قبلي ورور تکفيروي او د هغه په خلاف هرڅه ويل او هر څه کول جائز گڼي. حال دا چې د قبلي په مقصد پوه، زمونږ د مذهب امام ابوحنيفه (رح) وايي:

لَا تُكْفِرُ أَهْلَ قِبَلَتِنَا
مونږ د خپلي قبلي اهل نه تکفيروو.

په داسي حال کي چې د قبلي د يووالي يو ستر مقصد او هدف دا دی چې د دنيا ټول مسلمانان متحد کړي، خو متأسفانه

ناپوهان او جاهلان له هماغه څه نه چي علیم او حکیم خدای جل
جلاله د مؤمنانو د یووالي لپاره ټاکلي، د اختلاف او افتراق
وسيله جوړوي.

د لمانځه حرکات

ستا لمونځ له گڼ شمېر ډېرو مهمو او با مقصده حرکاتو نه جوړ شوی چې هر یو یې ځانگړی محرك، علت او حکمت لري. لومړی حرکت، له لومړي تکبير سره د دواړو لاسونو پورته کول دي.

ته پوهېږې چې د دنیا په گوټ گوټ کې د ټولو انساني ټولنو ترمنځ دا عادت او دود دی چې کله یو بل ته تسلیمېږي او د هغه په خلاف له جگړې لاس اخلې نو لاسونه پورته کړي. د لاسونو دا راز پورته کول له جگړې د لاس اخستلو او د تسلیمې نښه ده. ته د لمانځه په پیل کې، د الله جل شانه په وړاندې، پدې حرکت سره له بغاوت نه لاس اخلې او له الله جل جلاله او د ده له سننو سره له جگړې نه خپل برائت او بيزاري او د الله جل جلاله په مقابل کې خپله کامله تسلیمې او انقياد اعلانوي. بنایي تا به په کومي

جگړې کي، کوم کس داسي ليدلی وي چي د بل په وړاندي ئې لاسونه او چت کړي وي او د ده له دې حرکت نه ته ښه پوهېدلی يې چي پدې سره هغه مقابل طرف ته څه پيغام لېږل غوښتل او د ځان له خوا ئې هغه ته د کومي خبري اطمینان ورکولو. خو ما ته ووايه:

آيا کله د لمانځه په ابتدا کي، د تکبير تحریمه او الله اکبر په ويلو او د لاسونو د پورته کولو په دوران کي، ستا په زړه کي دا خبره راگرځېدلې چي زه د الله په وړاندي له هر راز بغاوت نه لاس اخلم او خدای ته خپله کامله تسليمي اعلانوم؟ که له دې شعور او احساس سره تا خپل لاسونه نه وي پورته کړي نو ماته ووايه چي لدې حرکت نه ستا مقصد څه وو؟ هسي يو تقليدي، بې روحه او بې مقصده حرکت؟

عجيبه ده چي ځيني پدې خبره خپلو منځونو کي په شديد اختلاف کي لوبږي چي له تکبير تحریمه سره بايد لاسونه ترغوږونو پوري اوچت شي او که د غوږونو او اوږو ترمنځ او که تر اوږو پوري؟ حال دا چي د هر يوه لپاره د پيغمبر عليه السلام په عمل استناد شوی. خو پدې خبري نه فکر کوي او نه بحث چي د دې حرکت اصلي مقصد څه دی؟ محرک ئې څه او بايد د کوم احساس او شعور مظهر وي؟

قیام

آیا ستا په ژوند کي کله داسي واقع شوي چي د کوم ستر واکمن دربار ته حاضر شوی وې؟ داسي واکمن چي گمان دي کولو، ته ده ته اړيې او هغه ستا د احتیاجاتو په رفع کولو او ستا د غوښتنو په ترسره کولو قادر وو او تا غوښتل چي د هغه په وړاندي د خپل اخلاص، منني او اطاعت مراتب څرگند کړې؟ ما ته رښتیا ووايه چي پدې وخت کي ستا د ودرېدو کیفیت، د وينا څرنگوالی، د احساساتو مظاهره، څنگه او له کوم احساس او شعور سره توأم او یوځای وو؟

د الله په وړاندي، په لمانځه کي ستا د قیام حالت، ستا د وينا، مشاعرو او احساساتو کیفیت، باید تر هغه نه ډېر ډېر تفاوت ولري.

لاس په نامه ودرېدل، په حقیقت کي د کامل اطاعت او منني او د خپل آقا او امر و ته د انقیاد نښه ده. ته پدې حرکت سره شپې

چي د الله جل جلاله مطيع بنده او د هغه د هر امر تر سره كولو ته چمتو يې.

آيا ستا په ژوند كې كله داسې هم واقع شوي چې تا په لمانځه كې د قيام په وخت كې داسې انگېرلې وي چې ته اوس اوس د ځمكې او آسمانونو د ستر مالك الملك رب په وړاندي ولاړ يې؟ داسې چې ته يې په خپلو سترگو گورې، او كه داسې نه وي او ته لاتر اوسه په روحي او معنوي لحاظ دومره لوړ او اوچت نه يې تللی نو كم له كمه دا احساس كوي چې الله جل شأنه، همدا اوس اوس تا ته گوري او ستا هر حركت ويني او هره خبره دي اوري. كه كومه ورځ، په كوم لمانځه كې، تا ته په خپل قيام كې همدا حالت راپيدا شوی وي همدا او فقط همدا ستا واقعي لمونځ وو. خو كه تر اوسه هيڅكله داسې نه وي شوي، نو زه تا ته وایم چې تا لاتر اوسه لمونځ ندی كړی، له دې نه وروسته تصميم ونيسه چې واقعي لمونځ وكړې.

آيا په كوم لمانځه كې، پدې خاطر ستا زړه لړزېدلی او له وېرې او هيبت نه ستا وېنستان زيرېه شوي چې فكر دي كړی وي د رب العالمين، قهار او جبار خدای جل شأنه په وړاندي ولاړ يې؟ كه داسې نه وي شوي نو تا تر اوسه واقعي لمونځ ندی كړی، ځكه الله جل شأنه فرمايي:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ *

الانفال: ۲

مؤمنان فقط هغه دي چي كله د الله يادونه وشي زړونه ئې رپېږي او چي كله د ده آيتونه ورباندي تلاوت شي ايمان ئې زياتېږي او په خپل رب توكل كوي.

آيا كله دي د خپلو گناهونو او قصور او يا د بځبنونكي رحمان خداى جل شانه د وسيع پيرزوينو او رحمت په راياډولو سره له سترگو نه اوښكي بهېدلي؟ او آيا كله داسي شوي چي د سخت اضطراب او پرېشاني په حالت كي، ته لمانځه ته پورته شوي يې او په همدې لمانځه سره ستا ټوله پرېشاني رفع شوې او شديد اضطراب دي په سخت ډاډمن سكون او اطمينان بدل شوي وي؟

كه داسي نه وي شوي نو بنايي ستا لمونځ، لمونځ نه بلكي يو عادت وو، دا ځكه چي الله جل شانه فرمايي:

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

پام چي د الله په يادولو سره زړونه ډاډه كېږي.

تسبیح

د قیام په پیل کي، له الله جل شأنه سره ستا خبري، پدغو
الفاظو شروع کېږي:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ
وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ*

رواه مسلم و الترمذی

پاکي ده تالره اې باري خدایه او ستایني دي تالره، او بابرکته دی
نوم ستا او اوچت دی شأن ستا، له تانه پرته بل معبود نشته.

پدغو مختصرو کلمو کي هومره عظمت او دومره وسیع
مطالب پراته دي چي په نورو الفاظو د هغې بیانول ډېر گران دی،
یعني:

ای زما ربه! ته په خپل ذات، صفاتو او افعالو کي له هر عیب
او نقص نه منزّه او پاک یې. تا چي څه پیدا کړي، ته چي څنگه د

دې عالم پالنه، ساتنه او روزنه کوي، ستا په اراده او ستا د سننو مطابق چي پدې هستي کي څه کېږي، څه له نيست نه هست کېږي، څه د کمال په لوري درومي او څه په زوال محکومېږي...؟ پدې ټولو کي نه يوازي دا چي د عيب او نقص هېڅ نښه نه گورو، بلکي په هرڅه کي خاص حکمت او مصلحت گورو، پدې ټولو کي ته د هغو ستاينو وړ يې چي ستاله شان سره بنايي، برکتونه ټول ستاله مبارک نامه سره تړلي او د خير او برکت هره ډره يوازي ستا په نامه خلاصېږي. ستا لويي او شان ډېر ډېر او چټ دی. له تا نه پرته بل داسي څوک په ټوله هستي کي نه گورو چي د عبادت وړ وي.

تعوذ

له تسبيح نه وروسته ستا بعدي وينا دا ده:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
له ریتل شوي شیطان نه الله ته پناه وړم.

له شیطان نه الله ته د پناه وړلو معنی یوازي دا نده چې ته غواړې د شیطان له وسوسو او لدې نه چې ستا په زړه او دماغ مسلط شي، په تا کي غلط عزایم راوړلې کړي، د گناه په لوري دي وهڅوي او احساسات او مشاعر دي ناولي کړي، الله جل شأنه تا په خپله پناه کي وساتي او د هغه له شر نه دي وژغوري، بلکي د دې معنی دا هم ده چې ته د دغو الفاظو په ویلو سره، له ټولو هغو صفاتو نه الله ته پناه وړې د کوم په وجه چې شیطان د الله له رحمت نه وریتل شو او په لعنت اخته شو، چې ستر ستر ئې دا دي:

شیطان کبر وکړ، ځان ئې تر بل اوچت وگڼلو، وئې ویل: زه

په اصل کي تر هغه بل نه غوره یم، زه له اور نه پیدا شوی یم او هغه له خاوري. پرنورو د لويي غوښتنه ئې وکړه، کله چي د ځمکي د خلافت مقام لده نه پرته بل ته ورکړی شو، لوړه ئې وکړه چي هرو مرو به د ده د بې لاري کولو او په خپلي ورکړي شوې وظيفې کي د ناکامولو لپاره، په هر قدم کي هغه ته کمين نيسم او له هري خوا به پرې حملې کوم، د دې لپاره چي ثابته کړي دی د نوموړي مقام لپاره تر آدم عليه السلام نه وړ او شايسته وو.

له جنت نه ئې د آدم عليه السلام د ايستلو هڅه پيل کړه، د دې لپاره ئې د دوکې او غولولو او په دروغو د لوړي او قسم کولو لار اختيار کړه، د دوستۍ په جامه کي ئې له آدم سره دشمني وکړه، د آدم عليه السلام او د ده د اولادې د برېښولو او د عريانۍ طرف ته د بېولو سعی ئې وکړه او هغه هم په دوی د حرامي مېوې او د حرام رزق د خوړلو له لاري، ځکه هغه پوهېدو چي د انسان د برېښېدو، سپکېدو او لوڅېدو، لويه وجه په حلال او جايز رزق عدم اکتفا او حرام رزق ته لاس اچول دي.

خو که ته د همدې جملې په ويلو سره، هره ورځ په وار وار له رتل شوي شيطان نه الله ته پناه وړې، خو عملاً گام په گام د شيطان په پله پل ږدې او ټول هغه کارونه کوي چي د هغه په وجه شيطان، د الله جل شأنه له رحمت نه رتل شوی، پدې صورت کي ته يا دروغ وايي او يا پدې نه پوهېږي چي ستا د دغو الفاظو معنی څه ده؟

فاتحه

بياته "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ" وايي، يعني:

د هغه الله په نامه پيل كوم چي ډېر رحم كوونكى او د ډېري پيرزويني خاوند دى.

او ورپسې، د فاتحې سوره چي د ټول عظيم الشان قرآن خلاصه ده او د قرآن ټول مطالب په موجزه توگه په همدې مختصري سوري كې راغلي، لولې:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * مَلِكِ يَوْمِ
الْدِّينِ * إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ * اِهْدِنَا الصِّرَاطَ
الْمُسْتَقِيمَ * صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ * غَيْرِ الْمَغْضُوبِ

عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ "آمين"

ټولي ستاينې د عالمونو رب "الله" لره دي. هغه ډېر رحم کونکې، د ډېرې پيرزوينې خاوند، د بدلې د ورځې ټولواک، خاص ستا عبادت کوو او خاص له تا نه مرسته غواړو، په سمې لار مو هدايت کړې، د هغو کسانو لار چې تا ورباندي پيرزوينه کړې، نه غضب کړې شوي او نه بې لاري. باري خدايه دعا مو قبوله کړې.

د فاتحې د سورې په دغو مختصرو اوو آيتونو سره تا په لاندنيو مهمو مطالبو اعتراف کړی:

ټولي ستاينې هغه الله لره دي چې د عالمونو پالونکې او ساتونکې دی، چې پدې خور عالم کي هري خوا ته، زه د هغه د ربوبيت، پالنې او روزني څرگند مظاهر او نښې گورم، زه چې د دې هستي هري خوا ته مخ واړوم، گورم چې هر څه له هېڅ نه پيل شي، ورو ورو ستر شي، د کمال په لوري وده ورکړې شي، د خپلي ارتقاء او کمال آخري پورې ته ورسولی شي، يو ضروري او لازم کار ورباندي ترسره شي، يو ضرورت ورباندي رفع کړې شي، يوه خلا ورباندي ډکه کړې شي، بيا ئې زوال پيل شي، په زړښت او مرگ محکوم شي او ځای ئې بل ته خالي کړې شي. دا کار هره شېبه، هري خوا ته تکرارېږي، د دې مظاهرو تر شا، ما ته د ربوبيت او پالنې يو نامرئي (ناڅرگند) لاس په نظر راځي، هماغه زما الله دی او د دې هستي الله دی، زه نه يوازي پدې عالم کي د روزني او پالنې يو نامرئي لاس احساسوم، بلکي گورم چې د

هرڅه پيداينبت، پالنه، روزنه او ساتنه په ډېر دقت سره ترسره کېږي. د دې عالم په هر جزء او د هر جزء په حرکت او خوځښت کې زه بنايست، بنکلا، کمال، او هدفمندي گورم. خوشي، بې مقصده، اضافي او غير ضروري شي مي په نظر نه راځي. زما هري خوا ته خواره شيان، هريو بېل بېل او ټول په گډه، د خاص مقصد لپاره په کار لگيا دي، د ټولو ترمنځ د نظم، يووالي او ژور تنسيق شاهد يم. د دې عالم همدا ملموس او مشهود کيفيت، زما په ژبه د دې الفاظو د جاري کېدو لامل دی چي:

ټولي ستايني د عالمونو رب الله لره دي.

همدا راز، زه پدې هستۍ کې د رحمت او پيرزويني څرگندي نښي او واضح مظاهر گورم: ماشوم لا دنيا ته نه وي راغلی او د خپلي مور په گېډي کې وي خو د ده ټول حياتي ضروريات، د خوندورو شيدو په شکل کې د مور په تي کې، مخکي له مخکي ورته تيارې کړې شوې وي. او د مور پلار په زړه کې ئې هومره مينه ورته ځای په ځای شوې وي چي د ده لپاره هر کړاو زغمي، دغه ماشوم ته د ده له احتياج نه د مخه، څوک روزي برابر وي؟ د ده د مور، پلار په زړه کې دا مينه چا اچولې؟ دا څوک دی چي د انسان، حيوان او نبات هر ضرورت ته ځواب وايي؟ د رڼا، تودوځي، اوبو او هوا انتظام ورته کوي؟ د څښاک اوبه ئې له استعمال نه وروسته، يا د نهرونو له لاري د لويو لويو بحرونو په لور و خوځېږي، تروې او تيزابي شي او يا په ځمکه کې ننوځي او

انسان ته ئې هم له ځمکې رايستل گران شي او هم ئې له بحرونو بېرته راوړل محال شي، خو گورو چې د لمر د وړانگو په ذريعه د بحرونو همدا تروې او تيزابي اوبه تبخير او تصفيه شي، دا بخارات د بادونو په ذريعه د آسمان په لوري اوچت کړي شي، هلته د سرې هوا په وجه په ورپځو بدل شي، مؤظف بادونه دا ورپځي په سر واخلي، ناخاپي و وپشل شي، هريو، خپله برخه، په خپل خاص سمت، خاصي منطقي ته د رسولو لپاره و خوځوي، په بېديا او د آواري په محتاجو او باران ته سترگي په لاره خلکو باندي باران واوروي او په غرونو باندي واوروي. ترڅو د دنگو دنگو غرونو په ژورو او پراخو لمنو کي، د واورې کافي ذخيره، د دوبي لپاره خوندي وساتي او بيا د دوبي په سختي گرمۍ کي چې انسان، حيوان او نبات اوبو ته سخت اړ وي، همدا ذخيره شوې واوره ورو ورو ويلي شي او په نهرونو، کاريزونو او چينو کي د دوی د خړوبولو لپاره راو خوځېږي او د هر يوه ضرورت رفع کړي.

ټولي ستايني هغه رب لره دي چې پدې عالم کي د ده د بې انتها رحمت او پيرزويني وسيع آثار او نښي هري خوا ته خورې گورم.

همدا راز زه پدې عالم کي د يوه داسي ټولواک ذات د واکمنۍ آثار په څرگنده توگه گورم چې د هر څه ساتنه کوي، هر څه د ده په وړاندي منقاد دي. ده چې د هر څه د پيداينبت، خوځښت،

کمال او زوال لپاره کوم مسیر او حد ټاکلی، له یوې ذرې انحراف او تغییر نه پرته په هماغه مسیر کې درومي.

لمر په خپل وخت، هره ورځ، له خاص ځایه راپورته کېږي، ځمکې ته رڼا او تودوخه ورکوي او بیا په ثابت وخت کې په ثابت ځای کې پرېوځي.

د آسمان پدې پراخي او بې انتهای غېږي کې په ملیونو ملیونو ستوري، هریو په خپل مدار کې خوځېږي، د دوی ترمنځ د ټکر او تصادم مخنیوی کېږي، نه یو د بل په مدار کې داخلېږي او نه یو بل جذبوي.

د دې هستي هرڅه د هستي د ساتونکي (مالک) خدای هغو سنو ته غاړه ایښې ده چې ده وضع کړي.

أَفَعَيَّرَ دِينَ اللَّهِ يَبْعُونَ وَ لَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَ
الْأَرْضِ طَوْعًا وَ كَرْهًا وَ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ *

آل عمران: ۸۳

د آسمانونو او ځمکې هرڅه، طوعا او کرها، (په خوښه او ناخوښه) ده ته غاړه ایښې او د ده لوري ته گرځول کېږي.

هره ستاینه همغه الله لره ده چې پدې عالم کې د مالک الملک په توګه تصرف کوي او هرڅه د ده واکمني ته منقاد دی. په همدې حالت کې او له مخکنیو آیتونو نه د راولاړ شوي احساس او

شعور په وجه ته له خپل رب سره په يوې ډېرې ستري خبرې تعهد
کوي او وايي:

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

يوازي ستا عبادت کوو او يوازي له تا نه مرسته غواړو.

د عبادت معنی مرییتوب دی، او ته پوهېږې چې مریی هغه
چاته ویل کېږي چې:

- په بل خرڅ شوی وي او خپل واک ئې په کامله توگه هغه ته سپارلی وي.

- د ده په واک کي چې څه وي هغه د ده نه بلکي د ده د آقا او مالک وي.

- هېڅ کار په خپله خوښه او د خپلي مرضي مطابق نشي کولی، يوازي هماغه څه کوي چې خپل آقا ورته امر کړی وي.

- په خپلو ټولو کړو وړو کي د خپل مالک او بادار رضا لټوي، د خپلي رضا لپاره هېڅ نه شي کولی.

- مریي نه شخصي دوست لري او نه دښمن، د آقا دوست ئې دوست او دښمن ئې دښمن وي.

اوس ما ته ووايه: په رښتیا ته چې په لمانځه کي د الله په وړاندي، لاس تړلی ودرېږې او همدغه کلمات تکراروي، آیا کله دي د دې تعهد او ژمني، معنا او مقتضی ته توجه کړې؟ او دې ته

دي پام شوی چي پدې سره تا د خپل رب په وړاندي د کومو کومو سترو سترو خبرو تعهد کړی؟ او آیا پدې تعهداتو دي وفا هم کړې؟

که تا د الله په لار کي خپل ځان، وقت او مال سپمولی وي، خپل مال، نفس او اولاد دي د الله امانت نه وي گڼلی او د الله په لار کي د هغوی له قربانۍ نه دي ډډه کړې وي. هر کار دي د خپلي هوی او هوس په حکم ترسره کړی وي، د هېڅ کار په پیل کي دي دې ته نه وي کتلي چي ستا رب تا ته پدې هکله څه حکم کړی، که تا د الله د سخط او غضب په بیه په وار وار د خپل نفس رضا لتولې وي، که تا د خدای له دوستانو سره دښمني او له دښمنانو سره دوستي کړې وي، نو ستا دغه تعهد یو دروغجن تعهد وو، گواکي په وار وار دي له الله سره دروغجنه ژمنه کړې او هرځل دي خپله ژمنه ماته کړې، ته چي وايي:

إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

معنائې دا ده:

خدایه! یوازي او یوازي تا ته د احتیاج لاس اوږدوم، له تا نه پرته د بل چالمن نه نیسم، بل ته طمع نه کوم، تا ځانته کافي گڼم، عقیده مي دا ده چي هرڅه ستا په واک کي دي، ته د خپلو بندگانو پالنه او روزنه کوې او په هغوی بې انتهای مهربانه یې، نو ځکه هرڅه فقط له تا نه غواړو.

پدې ترتیب ته په خپل لمانځه کي، له خپل رب سره مکرر

تعهد کوي چي: له تا نه پرته بل ته د عبادت او مرييتوب سر نه کوزوم او بل ته د سوال او غوښتنې لاسونه نه اوږدوم.

خوکه د دې مکرر تعهد سره سره، ستا طمع له خدای نه پرته، بل چا او بل څه ته وه، مستعان خدای دي ځانته کافي نه گڼلو او د خپلو حاجتونو ترسره کېدو لپاره دي د بل لمنه نيوله او گمان دي کولو چي په ربوبیت او د هستي په پالنې، روزني، ساتني او د مخلوقاتو د حوايجو او اړتياوو په پوره کولو کي خدای ځانته شريکان لري او دا شريکان يا په خپله ستا دعا ته ځواب وايي او يا ئې په خدای هرو مرو مني، نو ته ما ته ووايه چي ستا د اِيَّاكَ نَسْتَعِينُ د ويلو معنا څه شوه؟

بنايي پدې پوهېږې چي د فاتحې سوره د ټول قرآن عظيم الشان خلاصه ده، يا په بل عبارت، ټول قرآن د همدې مبارکي سورې شرح او تفصيل دی او د فاتحې سورې محوري او مرکزي مطلب همدا څلورم آيت، "اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ" دی، لدې نه معلومېږي چي د قرآن محوري او اساسي مدعا دا ده چي د انسان او د ده د رب ترمنځ همدا رابطه ټينگه کړي شي چي عبادت ئې يوازي د ده لپاره وي او استعانت ئې يوازي له ده نه وي.

پدې ستري خبري له تعهد او ژمني نه وروسته ته خپله لومړنۍ غوښتنه او لومړی سوال خپل مولا ته وړاندي کوي او وايي:

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

په سمی لار مو هدايت كړه.

ستا د دغي دعا معنا دا ده چي:

ته په سمی لار د تلو تلوسه لرې او د همدې لپاره ستا لومړنۍ تمنا او دعا همدا ده.

ته يوازي د ځان لپاره نه بلکي د نورو لپاره هم په سمی لار د تلو توفيق غواړې، ته پوهېږې چې يوازي ستا سموالی کفايت نه کوي، ته دې ته اړ يې چې په سمی لار د تلو لپاره د يوه صالح ټولگي په خوا کي حرکت وکړې. همدا راز له نورو انسانانو سره ستا مينه او پيرزوينه تا هڅوي چې د ځان په څنگ کي، هغوی هم په خپلو دعاگانو کي رايا د کړې.

له سمی لار څخه ستا مراد هماغه په څلورم آيت کي ذکر شوی مطلب دی، يعنی يوازي د الله عبادت او يوازي له هغه نه استعانت.

تا په يوې داسي مستقيمي لاري د تلو توفيق غوښتی چې مخامخ دي خدای ته رسوي، يوې خوا بلي خوا ته کړېدل په کي نشته. که تا يوازي دومره ويلي وی چې مونږ هدايت کړه، معنا به ئې دا وه چې تا ته د سم فکر، صحيح نظريې او علمي رايې ښوونه وشي. خو تا ويلي دي چې مونږ په مستقيمي لاري هدايت کړه! په يوې لاري تگ د نظر او رايې ترڅنگ، عزم، عمل او حرکت او د سرمزل او هدف ټاکل غواړي، حال دا چې رايه او نظريه يوازي د

ذهني اقناع غوښتنه کوي، ستا پدې دعا کي د رايي سموالی، د هدف پاکوالی، د عزم درستوالی او د حرکت د جهت او سمت استقامت او سموالی شامل دي.

له ځان سره لږ فکر وکړه او قضاوت وکړه چې ته هره ورځ په وار وار د هدايت او لارښوونې تمنا کوي او له الله جل شأنه نه په خپل لمانځه کي په سمې لاري د تلو توفيق غواړې، خو له لمانځه نه وروسته او مخکي، نه تا د سمې لاري د پېژندلو هڅه کړې او نه پدې لار د تلو تکل!! نو لدې دعا څخه ستا مقصد څه دی؟

ته چې د سهار له لمانځه نه فارغ شې او د ورځني کار لپاره منصوبې جوړوي، نو نيت دي کوږوي، عزائم دي ناولي، د مال، عزت او اقتدار ترلاسه کولو لپاره کږې وږې لاري لټوي. سمه مستقیمه الهي لار پرېږدې او د شيطان په کږو وږو لارو روان شې. پدې صورت کي به څوک له تا نه دا دروغجنه ادعا ومني چې تا په خپل لمانځه کي له خدای نه په مستقيمي لاري د تلو تمنا او دعا کړې وه؟

ستا د دغي دعا ترڅنگ او ورپسې، الله جل شأنه هغه غوښتلې مستقیمه لار داسي توضیح کړې:

د هغو کسانو لار چې تا ورباندي پیرويني کړې او په هغي لاري د تلو په نتیجه کي ئې ستا نعمتونه په برخه شوي.

يعني دا لار يوازي يو فکري خط، يا يو مجرد ذهني او

اعتقادي بهير او سلسله نه ده چي فقط د اعتقاد او بارو غوښتنه کوي او بس، بلکي دا د عمل لپاره ترسيم شوی مستقيم خط دی، دا پلي شوې لار ده، د تاريخ په اوږدو کي په وار وار د الله صالح بندگان پدې لار تللي او د مستعان لارښوونکي رب نعمتونه ئې په برخه شوي، عزت او سرلوړي ته رسېدلي، د حُکمي خلافت، د ولسونو فکري، اخلاقي، سياسي او اجتماعي قيادت او مشري او د حُکمي د ټولو شتمنيو وراثت ورته سپارل شوي.

قرآن مونږ ته پدې لار تلونکي او د الله د پيرزوينو او انعاماتو لاس ته راوړونکي داسي معرفي کوي.

وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصَّادِقِينَ وَ الشَّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَ حَسَنَ أَوْلَئِكَ رَفِيقًا *
النساء: ۶۹

او څوک چي د خدای او پيغمبر اطاعت وکړي نو دوی به له هغو کسانو سره وي چي الله ورباندي پيرزوينه کړې، د پيغمبرانو، رښتونو، شهيدانو او صالحانو سره، او دا خلك څومره غوره ملگري دي.

ته په دغي تمنا سره غواړې چي د پيغمبرانو ملگرتيا دي په برخه شي، په خپل ايمان او له الله جل شأنه سره په خپلو کړو ژمنو او وعدو کي صادق او رښتونی شي او د الله په لار کي هره شېبه شهادت ته چمتو وي او تل د حان او ټولني د اصالح او رغونې په چارو کي بوخت وي. خو ما ته ووايه:

آيا كله دي د دې دعا معنا او ابعادو ته توجه كړې؟ د پيغمبرانو، صادقانو، شهداوو او صالحينو د ملگرتيا او د دوی په لار د تلو عزم او اراده دي كړې؟

آيا د الله جل جلاله په لار كې د شهادت جذبه او ولوله دي په زړه كې راوولاره شوې؟ ستا د دغې دعا معنا خو همدا ده چې ته د الله په لار كې د شهادت تلو سه لرې او له الله نه د شهداوو په لار د تلو توفيق غواړې؟!

ته ښايي پدې هم پوهېږې چې د شهادت جذبه د هغه چا په زړه كې مري او له مرگ نه وېره او خوف ئې په زړه كې راپيدا كېږي چې:

- يا ئې په خدای ايمان نه وي او يا د الله جل شأنه په ربوبيت باور نه لري.

- په اجل او د مرگ په معيني له مخكې نه ټاكل شوې نېټې عقیده نه لري.

- پدې خبري ايمان نه لري چې مرگ په خپل ثابت ليكل شوي وخت، د الله جل جلاله په اذن او حكم سره راځي او د انسان روح يوازي د مؤظف او موكل فرشتې په ذريعه قبضېږي.

- او پدې نه پوهېږي چې مرگ د نوي ژوندون پيل دی.

ته د فاتحې په آخري برخي كې، له هغه كسانو څخه د محسوب كېدو نه امان غواړې چې د الله جل جلاله غضب

ورباندي نازل شوی او گمراهان دي. دا غضب کړی شوي کسان يا هغه دي چي د ايمان راوړو نه وروسته ئې داسي څه کړي چي د الله جل جلاله په غضب اخته شوي او اصلي لاره ئې ورکه کړې او يا هغه دي چي منعم خدای جل شأنه په ظاهر کي دوی ته بنه ډېر انعامات ورکړي او يا د دوی ظاهري وضعیت يا ادعا داسي ده چي گواکي په سمه لاره روان دي، خو په حقيقت کي د الله جل جلاله په غضب اخته او سخت بې لاري دي.

د الله جل جلاله د اسماوو لنډه پېژندنه

په يوه روايت كې د الله تعالى ۹۹ نومونه په گوته شوي، چي هر يو ئې د الله يو صفت معرفي كوي. د الله تعالى ټول نومونه د فاتحي د سورې په دريو صفاتو (رب، رحمن او مالك) كې راخلاصه شوي، پدې شرح:

- د رب نوم په ټولو هغو نومونو او صفاتو شامل دی چي د پيداينست له صفت سره تعلق لري، لکه خالق، باری، مصور.
- د رحمن نوم په ټولو هغو نومونو او صفاتو احتواء كړې چي د پيرزويني او رحمت د صفاتو سره اړخ لگوي، لکه غفور، كريم، عفو، حلیم.
- او د مالك نوم ټول هغه صفات او نومونه احتواء كوي چي پاچايي، ټولواكي او اقتدار سره تعلق لري لکه قهار، جبار،

عزیز، قدیر، غالب، مؤمن، مہیمن..."

یعنی لکہ څنگه چي د فاتحې سوره د ټول قرآن خلاصه ده، د الله دغه درې نومونه چي د فاتحې د سورې په لومړنيو دريو آيتونو کي راغلي د الله د ټولو نومونو خلاصه ده.

که تا د فاتحې د سورې آيتونو ته په دقت سره پام کړی وي نو حتماً به دې ته متوجه شوی وي چي:

د هغو صفاتو په مقابل کي چي په لومړنيو آيتونو کي راغلي:

۱. الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ •

۲. الرَّحْمَنِ •

۳. الرَّحِيمِ •

۴. مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ •

د وروستيو آيتونو مطالب په دې شکل راغلي:

۵. اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ اِيَّاكَ نَسْتَعِينِ •

۶. اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمِ •

۷. صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ •

۸. غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ •

نوموړی ترتیب دا مطالب په گوته کوي:

- یوازي هغه الله د عبارت وړ دی چې ستاینې ټولې هغه لره دي.
- یوازي له هغه چا باید مرسته وغوښتلی شي چې د عالمونو پالونکی او روزونکی رب دی.
- باید له رحمان خدای جل شأنه نه د هدایت او لارښوونې تمنا وشي نه له بل چا نه.
- باید الرحیم رب ته دانعاماتو او پیرزوینو دعا وشي نه بلي مرجع ته.
- باید د مالك الملك رب له غضب نه ووپرېږو چې د دنیا او عقبا مالك دی، نه د بل چا له قهر او غصې نه.
- او باید یوازي لدې نه په اندېښنه کې وو چې د قیامت په ورځ د همدې مالك الملك الله جل شأنه په وړاندې د گمراهانو په ډله کې ونه درېږو.

قرائت

د فاتحې د سوري له لوستلو نه وروسته ته بايد د قرآن يوه برخه تلاوت كړې، اندازه ئې ستا په همت او ستا په حالت پوري مربوط ده، د مضمون انتخاب ستا فهم، ستا روحي كيفيت او ستا اجتماعي خاص وضعيت ته پرېښودلې شوی، ته د ځان او د خپلي ټولني د هر خاص حالت لپاره په قرآن كې داسې ځانگړې او خاصه برخه او مضمون موندلې شې چې پدې حالت كې ستا او ستا د رب ترمنځ په همدغو الفاظو راز او نیاز تر هر راز نورو كلماتو موزون او مناسب وي او ستا لپاره ترټولو غوره لارښوونه وي، بايد پدې پوه وې چې ستا د لمانځه يوه ډېره مهمه برخه همدا د قرآن تلاوت دی، هرڅومره چې د قرآن تلاوت زيات كړې ثواب به دي زيات وي.

د قرآن له تلاوت نه د زيات خوند اخستو او د قرآن په

مفاهيمو او اسرارو د ښه پوهېدو ډېر ښه حالت او وقت همدا په
لمانځه کې د قيام حالت دی.

رڪوع

يو له هغو مهمو حرڪاتو ڇخه ڇي په لمانڇه ڪي ئي ترسره ڪول فرض دي او له هغه نه پرته لمونڇ نه صحيح ڪپري، رڪوع ده.

رڪوع په اصل ڪي د ڇا په عظمت او لويي د اعتراف لپاره د هغه په وړاندي سرٽيٽول دي. تاسو د انساني ٽولني په اڪثرو پرگنو ڪي گوري ڇي د خپلو لويانو، واکمنانو، مشرانو او مذهبي پيشوايانو احترام او تعظيم يا د سر په ٽيٽولو يا انحناء او رڪوع سره پرڇاي ڪوي.

خو ستا لمونڇ تا ته بنبي ڇي دا حرڪت به يوازي الله ته ڪوي، له الله نه پرته بل هيڃا ته سرٽيٽول جاي نه دي. هڀڇ انسان حق نلري ڇي بل ترڇانه ٽيٽ وگهي او له هغه نه په خپل عظمت او لويي د اعتراف لپاره د انحناء او سرٽيٽولو توقع وڪري. هڀڇ انسان ته نه بنايي ڇي له بل نه ڇان حقير او سپڪ وگهي او د هغه په وړاندي د خپل حقارت او ذلت د ڇرگندوني لپاره هغه ته انحناء

وکړي، دا حرکت د الله د لمانځني او عبادت د شعایرو څخه دی
بل ته ئې په ځای کول جواز نه لري.

اسلام انسانانو ته د برابری درس ورکوي او هغوی ته وايي
چې ټول به یو ځای فقط خپل رب ته رکوع کوي.

ته د الله اکبر په ویلو سره له قیام نه رکوع ته درومي او په
رکوع کي خپل رب ته ستا وینا دا ده:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ.
پاکي ده زما ستر رب لره.
رواه مسلم

له پیغمبر علیه السلام څخه د فرض یا نفل د لمونځونو په
رکوع کي رانقل شوي ځیني تسبیحات دا دي:

سُبْحَانَ ذِي الْمَلِكِ وَالْمَلَكُوتِ
پاکي ده د ملک او واکمنۍ خاوند لره

سُبْحَانَ ذِي الْعِزَّةِ وَالْعَظَمَةِ وَالْقُدْرَةِ وَالْكَبْرِيَاءِ وَ
الْجَبْرُوتِ.

پاکي ده د عزت، لویی، قدرت، ستروالي او جبروت خاوند لره.

سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَنَامُ وَلَا يَمُوتُ.

پاکي ده هغه تل پاته ټولواک لره چې نه خوب کوي او نه مري.

سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّنَا وَرَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ

د ډرپاک، د ډر مقدس، زمونږ او ملاتکو او د جبرئیل رب.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ

له ستر او حلیم الله نه پرته بل معبود نشته.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

د ستر عرش له پالونکي رب نه پرته بل معبود نشته.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ
الْكَرِيمِ

نشته بل الله مگر د آسمانونو رب، د ځمکي رب او د عزتمند
عرش رب.

اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ

ای باري خدایه! تا ته مي رکوع وکړه.

وَبِكَ آمَنْتُ

او په تا مي ایمان راوړ.

وَلَكَ أَسَلَمْتُ

او تا ته تسلیم شوم.

خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَمُخِّي وَعَظْمِي وَعَصَبِي:

رواه مسلم

تا ته مي غوږونه، سترگي، ما غزه، هډوکي او اعصاب، ټول خاشع او منقاد شول.

پدې ټولو تسبيحاتو کي گورئ چي د رکوع د عملي حرکت په شان د الله په عظمت، لويي او ټولوکي باندي د اعتراف کلمات راغلي.

د دې لپاره چي پوره ډاډه شپي چي په رکوع کي ستا ټول هغه کلمات چي د زړه له کومي دي راولاړ شوي او په ژبه دي جاري شوي، سمیع خدای جل شأنه اورېدلي او دا تشویش دي رفع وي چي ستا په شان د يوه وړو کي مخلوق خفي او ټيټ غږ به څنگه د ځمکي له سر نه د عرش په لوري اوچت درومي او الله به ئي اوري! د همدې لپاره تا ته ويل شوي چي له رکوع نه د قومي په طرف د پورته کېدو په وخت کي به وايي:

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ *

الله له هغه جانه اورېدنه وکړه چي د ده ستاينه ئي وکړه، اي زمونږ ربه! ستاينه خو تا لره ده، ډېره پاکه ستاينه چي مبارکوالی پکي دي.

په قومه کي د پيغمبر عليه السلام نه ډېر نور تسبيحات هم روايت شوي چي ځيني ئي دا دي:

يَا رَبِّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلَالِ وَجْهِكَ وَعَظِيمِ

سُلْطَانِكَ. رواه احمد و ابن ماجه

اې زما ربه! تالره هماغسي ستاينه ده چي ستا د ذات له جلال سره او ستا د ټولو اكي له ستروالي سره وړوي.

او په وار وار به ئې ويل چي:

لرَّبِّيَ الْحَمْدُ لِرَّبِّيَ الْحَمْدُ لِرَّبِّيَ الْحَمْدُ

ستاينه زما رب لره ده، ستاينه زما رب لره ده، ستاينه زما رب لره

.۵۵

اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ
ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ* متفق عليه

ای باري خدایه! ته چي څه ورکړې هيڅوک ئې مخنيوی نشي کولی او ته چي څه وسپموي هيڅوک ئې ورکولی نشي، له تانه د لويي يا هاند خاوند ته، د ده لويي او هڅه هيڅ گټه نشي رسولی.

سجده

بل حرکت چي په لمانځه کي فرض دی سجده یعنی تندي په ځمکه ایښودل دي.

آیا تا په خپل ژوند کي داسي کوم مضطر، مجبور او سخت محتاج کس لیدلی چي د ډبري پرېشانی او بیچارگی په وجه د بل پښوته لوبدلی وي او هغه ته استغاثه کوي او په الحاح سره له هغه نه مرسته غواړي؟

آیا تا کله داسي کوم کس لیدلی چي لوی جرم ئې کړی وي او د داسي چا په وړاندي لاس تړلی ولاړ وي چي هم ئې عفو کولی شي او هم مجازات او د ده د ترحم ترلاسه کولو نه پرته بله هېڅ چاره نلري، نو پښو ته ئې په وار وار لوبړي، عذر او زاری کوي، هرځل پدې امید سر راپورته کوي چي وگوري د ده عذر منل شوی که نه؟ او سوال ئې قبول شوی که نه؟ سجده همدا سي یو حرکت دی. پیغمبر علیه السلام فرمایي:

سجده د الله پښو ته لوږدل دي.

انسان د سجدي په حالت كى الله جل شأنه ته ډېر نږدې وي، نو دعاگانى مو په كى زياتي كړئ.

لكه چي فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثَرُوا الدُّعَاءَ

رواه مسلم

بنده د سجدي په حال كى تر بل هر وخت نه خپل رب ته زيات نږدې وي، نو په سجدي كى خپلي دعاگانى زياتي كړئ.

د فرض او نوافلو لمونځو په سجدو كى چي له پيغمبر عليه السلام نه كوم تسبيحات او دعاگانى روايت شوې، حيني ئې دا دي:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى
پاكي ده زما عالي شأنه رب لره.

اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ
وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لَا أَحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَيَّ
نَفْسِكَ*

رواه مسلم

اې باري خدايه! ستا له غضبه ستا رضا ته پناه وړم، او له عذابه

دي عافيت ته، او له تا نه تا ته پناه دروړم، په تا د ثنا ويلو له احاطې نه عاجز یم، ته هماغسي يې چي ځان دي ستايلى .

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. رواه مسلم
پاكي او ستاينه ده تا لره، له تا نه پرته بل معبود نشته

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ* متفق عليه
پاكي ده تا لره باري خدايه او ستايني دي، مولا خدايه! ما ته بخښنه وكړه.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّةً وَجِلَّةً وَأَوْلَهُ وَآخِرَهُ وَعَلَانِيَتَهُ
وَسِرَّهُ* رواه مسلم
اې باري خدايه! ټول گناهونه مي راته وبخښې، واړه او ستر ئې، پيل او پاى ئې، پټ او څرگند ئې.

اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِي
لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوْرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ
الْخَالِقِينَ* رواه مسلم

اې باري خدايه! تا ته مي سجده وكړه، په تا مي ايمان راوړ، تا ته تسليم شوم، مخ مي هغه چا ته سجده وكړه چي پيدا كړى ئې دى او صورت او شكل ئې ور كړى او غوړ او سترگي ئې ور پرانستلي، مبارك دى الله تر ټولو غوره پيدا كوونكى.

د احنافو او نورو مذاهبو تر منځ د سجدې د دعاگانو په

هڪله يوازي دومره اختلاف شته چي احناف په فرايضو کي يوازي له پيغمبر عليه السلام نه روايت شوي دعاگاني غوره گني او په نوافلو کي د قرآن له آيتونو نه پرته هره دعا، خو نور مذاهب په فرايضو کي هم د مآثوره دعاگانو شرط ضروري نه گني.

د دوو سجدو ترمنځ دا دعاگاني له پيغمبر عليه السلام نه روايت شوي:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَعَافِنِي وَأَرْزُقْنِي

رواه ابوداؤد

اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې، په مارحم وکړې، ما هدايت کړې، عافيت مې په برخه کړې او ما ته رزق را کړې.

او په وار وار به ئې دا دعا کوله:

رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي ...

رواه الترمذی

اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې. اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې. اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې.

پيغمبر عليه السلام به کله کله په جلسې کي هومره ځنډ وکړ چي خلکو به گمان وکړ چي بنايي دوهمه سجده ئې هيره کړې وي.

قعدہ

د لمانخه په آخري برخي کي ته ديوه دير مضطر او محتاج بنده په خپر کښيني، داسي چي زنگونه په حمکه، لاس په زنگو، سر په گربوان او په ډپر عجزا ونياز، خپل رب ته د خپلو عرائضو وړاندي کول داسي پيل کوي:

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا
النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ
الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا
عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ*

متفق عليه

ستايني، لمانخني او پاکوني ټولي الله لره دي. په تا دي اي پيغمبره سلامونه وي او د الله رحمت او برکتونه، په مونږ او د الله په ټولو صالح بندگانو دي سلام وي، شهادت ورکوم چي له الله نه پرته بل اله نشته او شهادت ورکوم چي محمد عليه السلام د ده

بنده او استاخی دی.

ورپسې وایې:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى
إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ * اللَّهُمَّ بَارِكْ
عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ * رواه البخاری

اې باري خدايه! زمونږ په پيشوا محمد عليه السلام او د ده په آل
"نسبې او ديني ټبر" داسي درود ولېږې لکه چې په ابراهيم عليه
السلام او د ده په ټبر دي لېږلی وو، بيشکه چې ته ستايل شوی د
لويي خاوند يې. اې باري خدايه! زمونږ پيشوا محمد عليه السلام
او د ده آل "نسبي او ديني ټبر" ته داسي برکتونه په برخه کړې لکه
چې ابراهيم عليه السلام او د ده ټبر ته دي په برخه کړي وو،
بيشکه چې ته ستايل شوی د لويي څښتن يې.

له دې نه وروسته، د لمانځه ترپايه، ستا د راز راز دعاگانو
او د دعاگانو منونکي مولا ته د خپلو غوښتنو د وړاندي کولو
ډېر غوره وخت او حالت دی. ځانته، مور پلار ته، اولاد او
خپلوانو ته، د سندرگ او ايمان ملگرو ته او ټول اسلامي امت ته
دعا وکړه، د اسلام د غلبې، د شر او فساد د ځواکونو د نابودۍ،
د مظلومو مسلمانانو د ژغورني، د اسلامي خلافت د قائمېدو او
د اسلامي امت د ټبر برم او عزت د بېرته اعادي لپاره اوږدې
اوږدې دعاگانې وکړه.

متأسفانه ڄيئي لمونخ ڪوونڪي نه پوهيڙي چي د دعاد
 قبلدو بنه وخت او بنه حالت ڪوم د ي؟ په قعده ڪي په پوره بي
 غوري او بي اعتنائي، ڄو لنڊالفاظ تڪرار ڪري، او گمان ڪوي
 چي د دعا اصلي وخت له لمانخه نه د سلام گرڄولو نه وروسته
 دي، د همدې لپاره په لمانخه ڪي ڊپر بي اعتناء وي او اذڪار،
 تسبيحات، دعاگاني او د لمانخه ٽول الفاظ ٽي، د عادت په څپر،
 مفهوم ته له توجه نه پرته، په ژبه را ڄي، خو له توجه او اعتناء سره
 توأم دعا ٽي له لمانخه نه وروسته وي!!

پدي حالت ڪي ڄيئي ماثوره دعاگاني دا دي:

عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَنِي دُعَاءً أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي
 قَالَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ
 الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفُرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَأَرْحَمِنِي
 إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ*

له ابوبڪر رضي الله عنه نه روايت دي چي لرسول الله صلى الله
 عليه وسلم ته ٽي وويل: ما ته داسي دعا راوڻيه چي په لمانخه
 ڪي ٽي وایم، وٽي فرمايل: ووايه: اي زما مولا! بيشڪه چي ما په
 خان ڊپر ظلمونه ڪري، او له تانه پرته بل هيڄوڪ گناهونه نشي
 بخسلي، زما مولا! ما ته په خپلي ستري بخسني سره بخسڻه وڪره
 او په ما رحم وڪره، يقيناً ڇه ته بخسونڪي مهربان بي.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ

وَالْكَسَلَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ
غَلْبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ*

رواه ابوداود

ای زما مولا! له غم او آندېښنې نه تا ته پناه دروړم او له ناتوانۍ
او کسالت نه پناه دروړم، او له بې زړه توب او بخل نه پناه دروړم،
او د پور له غلبې او د خلکو له سلطې نه پناه دروړم.

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ*

ابراهيم: ۴۱

باري خدايه! ما ته بخښنه وکړې، او زما مور پلار ته او مؤمنانو
ته د حساب قايمېدو په ورځ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ
وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ أَسْأَلُكَ أَلَّا تَدَعَ
لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَجْتَهُ وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ
رِضًا إِلَّا قَضَيْتَهَا لِي ثُمَّ يَسْأَلُ اللَّهُ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
مَا شَاءَ فَإِنَّهُ يُقَدِّرُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ*

ای زما مولا! ستا د رحمت د موجباتو غوښتنه درنه کوم او ستا د
بخښنې د عزایمو او له هرې گناه نه د سلامتیا او د هرې نښکني
لاس ته راوړنه. ای باري خدايه! هېڅ گناه مي د بخښنې نه پرته مه
پرېږده او هېڅ اندېښنه مي د پای ته رسولو نه پرته او د دنیا او
آخرت هېڅ حاجت مي له پوره کېدو نه پرته پرې نږدې، ای تر
هرمهربان نه زیات مهربانه!

اللهم ربَّنَا ءَاتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا
عَذَابَ النَّارِ*

اڀ باري خدايه! په دنيا کي مو ٻنڀگنه په برخه کړې او په آخرت
کي مو ٻنڀگنه په برخه کړې او د اور له عذابه مو وژغورې.

زه د پيغمبر عليه السلام د دوو خاصو دعاگانو وړانديز کوم
چي يوه ئې د طائف په هغه سخت سفر او غمجن حالت کي او بله
ئې په عرفات کي کړې.

د عرفات دعا

اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَسْمَعُ كَلَامِي، وَتَرَى مَكَانِي، وَتَعْلَمُ سِرِّي
وَعَلَانِيَتِي، لَا يَخْفَى عَلَيْكَ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِي، وَأَنَا
الْبَائِسُ الْفَقِيرُ، الْمُسْتَعِيثُ الْمُسْتَجِيرُ، الْوَجَلُ
الْمَشْفُوقُ، الْمَقْرُّ الْمُعْتَرَفُ بِذَنْبِهِ، أَسْأَلُكَ مَسْأَلَةَ
الْمُسْكِينِ، وَأَبْتَهِلُ إِلَيْكَ ابْتِهَالَ الْمَذْنُوبِ الذَّلِيلِ،
أَدْعُوكَ دُعَاءَ الْخَائِفِ الْمُضْطَّرِّ، مَنْ خَضَعَتْ لَكَ رَقَبَتُهُ،
وَفَاضَتْ لَكَ عِبْرَتُهُ، وَذَلَّ لَكَ جِسْمُهُ، وَرَغَمَ لَكَ أَنْفُهُ.
اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي بِدُعَائِكَ شَقِيًّا، وَكُنْ بِي رَوْفًا
رَحِيمًا، يَا خَيْرَ الْمَسْئُولِينَ وَيَا خَيْرَ الْمُعْطِينَ*

ای زما مولا! ته زما خبره اورې، دريغ مي گورې، په پټ او
خرگند مي پوهېږې، زما هيڅ کار درنه پټ ندی. زه غم

خپلی، فقیر، فریادي او د پناه په لټه کي یم. او پرېدونکی،
 وپرېدونکی، په خپلي گناه مقر او معترف یم، د مسکین د
 سوال په شان درته سوال کوم او د ذلیل گنهار د زاری په
 خبر درته زاري کوم او د وېري اخستي رانده د دعا په شان
 درته دعا کوم، هغه چي غاړه ئې درته کړه شوې او له سترگو
 نه ئې تا ته اوبسکي بهېږي او ټول بدن ئې تسلیم او پزه ئې
 درته په خاورو شوې، خدایه! له تا نه د غوښتني په اړه مي
 زما ربه! بدبخته او محروم مه کړې او په ما زړه سواند او
 مهربانه شې. اې د سوالونو ترټولو غوره مقامه! او اې
 ترټولو غوره ورکوونکيه!

د طایف دعا

اللهم اليك اشكو ضعف قوتي وقلة حيلتي و هواني
 على الناس يا ارحم الراحمين، انت رب المستضعفين و
 انت ربي، إلى من تَكُنِّي إلى عَدُوِّ بَعِيدٍ يَتَجَهَّمُنِي؟ ام
 الى صديق قريب ملكته امرى؟ ان لم يكن بك على
 غضب فلا ابالي، غير ان عافيتك اوسع لي، اعوذ بنور
 وجهك الذي اضاءت له السموات و اشرقت له الظلمات
 و صلح عليه امر الدين و الاخرة، ان ينزل بي غضبك او
 يحل بي سخطك، لك العتبي حتى ترضى، و لا حول و لا
 قوة الا بك.

اې الله! تا ته د خپل قوت له ضعف او کمزوری نه او د خپل توان
 له کموالي او د خلکو په نظر کي له خپل سپکوالي نه شکایت
 کوم، اې تر هر مهربان نه زیات مهربانه! ته د مستضعفینو رب یې
 او ته زما رب یې، چا ته مې سپارې؟ لپري دشمن ته چي تندي

راته تربو کوي؟ او که نږدې دوست ته چي تا زما د کار واکمن
 کړی. که ته راباندي غصه نه وې، نو هيڅ پروا نلرم، خو ستا
 عافيت راته ډېر خور برېښي، ستا د مخ په هغه نور سره پناه
 غواړم چي آسمانونه او ځمکي ورباندي روښانه شوي او تيارې
 ورباندي رڼې شوې او د دنيا او آخرت چاري ورباندي اصلاح
 شوې، له دينه چي ستا غضب راباندي نازل شي او يا ستا غصه
 مي احاطه کړي، تالره رضامندي ده، څومره چي ستا خوښه وي،
 نه (له کوم کار نه د راگرځېدو) توان او نه (د کوم کار د تر سره
 کولو) قوت تر لاسه کېدی شي مگر ستا په توفيق سره.

سلام

ستا لمونخ، نبي او کين طرف ته په سلام اچولو سره پای ته رسېږي، ته ټولو هغو ته چي ستا مخي يا بنی لاس او يا کين لاس ته دي، که امام دی، که نور لمونخ کوونکی او که ملائکی، وايي:

السلام عليكم ورحمة الله
په تاسو دي سلامتيا وي او د الله رحمت.

پدې الفاظو سره ته له يوې خوا دوی ته له الله نه د سلامتيا او پيرزويني غوښتنه کوي، له بلې خوا هغوی ته ډاډ او اطمینان ورکوي چي دوی ستا له هر راز ضرر نه خوندي دي او ستا په زړه کي هغوی ته دروغتيا او سلامتيا قوي تمنا او تلو سه شته.

لمونځ د بښگڼو سرچينه

لمونځ د انسان په اخلاقي روزنه کي ژور او عميق اثرات لري، د ده فردي او اجتماعي سلوک اصلاح کوي او د ده له اخلاقي شخصيت نه د رذايلو د رڅولو مؤثره وسيله ده. قرآن فرمايي:

اتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ*
العنكبوت: ٤٥

له کتاب نه چي څه په تا نازل شوي ولوله او لمونځ قايم کړه، يقيناً چي لمونځ له فحشاء او منکر نه مخنيوی کوي او د الله يادونه ډېره ستره ده، او الله په هغه څه پوهېږي چي تا سوئي کوي.

پدې مبارك آيت كي د لمانځه په اړه لاندې ستر ستر مطالب
مضمردې:

۱. لمونځ هر هغه كركجن عمل نه انسان منع كو ي چي د سالم
فطرت خاوند ترې كركه لري او بل ئې له ده نه نه خو بنوي. د دې
وجه كاملاً څرنگده ده، د هوانسان اخلاق او سلوك دده له قبلې
او هدف نه رنگ اخلي، دا ستاد ژوند جهت او ستاد هلو ځلو
مقصد او هدف دی چي ستاد كړو وړو څرنگوالی ټاكي.

ته په خپل لمانځه سره له شيطان نه چي د شر په لوري
هڅوونکی دی مقاطعه كوي، دده له وسوسو نه الله ته پناه وړې،
مخ خدای ته اړوي او شا شيطان ته، خود به له ټولو هغو بدو
كارونو نه ډډه كوي چي شيطان ئې خوشوي او الله ورباندي
ناراضه كېږي.

۲. كوم لمونځ چي د فحشاء او منكر مخنيوی ونكړي هغه لمونځ
لمونځ ندی.

۳. د لمانځه يوازي سلبي نتايج ندي چي فقط له كركجن فكر،
قول او عمل نه مانع شي، بلكي بې شمېره ايجابي اثرات او نتايج
لري. دې مطلب ته د نوموړي آيت پدې برخي كي اشاره شوې:

وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ

مفسرينو د دې برخي لاندې وضاحتونه كړي.

• له ذکر نه دلته مراد لمونځ دی، يعنی لمونځ تردې هم ستر دی چې يوازې له فحشاء او منکر نه مخنيوی وکړي، بلکې په انسان کې د لوړو لوړو اخلاقي بښگڼو د پيدا کېدو لامل دی.

• ته په لمانځه کې د الله يادونه کوي او الله جل شأنه ستا يادونه کوي، خود الله يادونه ډېر ستره او غوره ده، که ته ئې د ځمکې په کوم گوټ کې له ځان سره ياد کړې نو لوی الله جل شأنه دي پورته په آسمانونو کې يادوي، که ته ئې د انسانانو په کومې ټولني کې ياد کړې نو الله جلت عظمته دي په ملاء اعلى کې، ستا تر ټولني نه په غوره ټولني کې يادوي، الله جل شأنه وايي:

فَاذْكُرُونِي أَذْكَرُكُمْ

ما ياد کړئ چې ياد مو کړم.

• د لمانځو د بل هر عبادت، اساسي او تر ټولو مهم جزء د الله ذکر او يادونه ده، د عباداتو ظاهرې حرکات د جسد د غړو په شان او د الله يادونه د هغه د روح په څېر ده، که کوم څه يو واقعي عبادت، له يوه بې مقصده حرکت او يوه انساني عادت، تقليد يا شکلي مراسمو نه بېلوي نو هغه د الله ذکر دی، الله ته مقبول عبادت يوازې هغه دی چې محرک او هڅوونکی ئې د خداي ذکر وي.

يوه ورځ رسول الله صلى الله عليه وسلم صحابه وو ته وويل: آيا تاسو ته داسې عمل وښيم چې د سرو سپينو زرو تر اتفاق نه غوره وي، او تردې نه هم چې له دښمن سره په جگړې کې مخامخ شئ،

هغه ستاسو غاري او تاسو د دوی غاري ووهئ؟ صحابه وو وويل: هو يا رسول الله! هغه وفرمايل: د الله جل شأنه ذکر.

أَلَا أَنْبَأُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِيكِكُمْ
وَأَرْقَعَهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ وَخَيْرٍ لَكُمْ مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ
وَالْوَرَقِ وَخَيْرٍ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ فَتَضْرِبُوا
أَعْنَاقَهُمْ وَيَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ قَالُوا بَلَى قَالَ ذَكَرُ اللَّهِ
تَعَالَى *

رواه الترمذی

• د الله ذکر يوازي په پنځه وخته لمانځه کي مه محدودوئ، د الله جل شأنه د ذکر لمن خوره او ستره ونيسئ، هر وخت په هر مناسب حالت کي هغه ياد کړئ، ستاسو ژبه بايد تل د الله په ذکر لمده وي.

د انسان د ټولو نېنگڼو اصلي محرک فقط په الله ايمان دی او د ټولو بديو، فساد او ظلم اصلي عامل بي په خدای ايمان نه درلودل دي، څوک چي په خدای او آخرت ايمان ونلري، ولې بايد خپل شهوات او د نفس غوښتنې مهارکړي، ولې بايد د ځان په گټه د بل حق غصب نکړي، ولې بايد له هغي گناه او خيانت نه چي کولی ئې شي ډډه وکړي!!

د همدې لپاره ته د ورځي په پنځه وخته لمانځه مکلف شوی بي چي تل دي خدای په ياد وي او له هغه سره ستا دوامداره تړاو او ربط، تاله هري گناه نه منع او هري نېنگڼي ته وهڅوي.

هغه به څوك وي چي دا خبره ونه مني چي په انسان كي د بدي او گناه په لوري يو داسي هڅوونكي ځواك شته چي هغه ته وايي: په خپل حق قناعت پرېږده، په خپل حلال رزق اكتفاء ناپوهي ده، د خپلو غرايزو د اشباع يوازي جايز او مشروع لاري ترك كړه، نفس دي چاغ او سورب كړه، ټولو غوښتنو ته ئې ځواب ووايه، په بل خپله لويي ومنه، نور دي ستا د خوښۍ لپاره قربان شي، ټول غوره، خوندور، نفيس، بښكلي، بښايسته، گران او گټور شيان بايد ستا وي، كه خوراك دى، كه څښاك دى، كه كور، جامه، بښځه، موټر، منصب، او مقام دي، له هري لاري چي ممكن وي، بايد دې ته ځان ورسوي، دا حريص، گناه ته هڅوونكي او د بل په حق تېري ته پاروونكي ځواك، په الله او آخرت د ايمان نه پرته په بل هيڅ څه نشي مهار كېدى.

كه ته نه يوازي دا چي په خپل حلال رزق اكتفاء كوي بلكي د خپل لاس په تنهاكو گټلى مال د كوم مظلوم د لاس نيوي او مرستي په لار كي يا د كوم ستر او مقدس هدف د تحقق لپاره قرباني كوي، آيا په الله جل شانه د ايمان نه پرته د دې لپاره كوم بل لامل موندلى شي. په انسان كي د اخلاقي بښپگڼو، غوره انساني صفاتو، بښه خويونو او په بل د ترحم او عاطفې ونه له هغه زړه نه خړوبه كېږي چي د الله په ياد خوځېږي، د الله له ذكر نه خالي زړه د رجيم شيطان ځاله شي چي له هغه ځايه د انسان ټول احساسات د شر، فساد او گناه خوا ته هڅول كېږي.

لمونخ د مضرب زړه درمل

الله جل شأنه فرمايي چي د کړاوونو او ستونزو په وخت کي په لمانځه او صبر سره مرسته وغواړئ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ
مَعَ الصَّابِرِينَ *

البقره: ۱۵۳

اي مؤمنانو! په صبر او لمانځه سره مرسته وغواړئ، يقيناً
چي خدای له صبر کونکو سره دی.

غم، هم او اضطراب د انسان د پرېشاني او اندېښني درې
خاص حالتونه دي:

• "غم" هغه اند پېښنه ده چې د يوه څرگند مصيبت په وجه دي څه د لاسه ورکړي وي او له هماغه عزيز شي نه د محروميت په خاطر دي په زړه او دماغ د غم ورپېڅي خورې وي.

• "اضطراب" هغه حالت دی چې کوم محتمل مصيبت ته سترگي په لاره يې، د هغه د ناڅاپي راتلو خطر دي تهديدوي او د همدې خطر په وجه ستا په زړه له وپري سره توأم پرېشاني مسلط شوې وي.

• او "هم" هغه اند پېښنه او پرېشاني ده چې وجه ئې واضح او څرگنده نه ده، زړه دي لالهانده او له اطمینان او ډاډه نه محروم او لدېچالت نه د وتلو چاره درنه ورکه، نه پوه کېږي حواس دي ولې ناقراره او زړه دي ولې بې صبره دی او څنگه خپل زړه او دماغ آرام او ډاډه کړي.

لمونځ تا ته خپل رب دريادوي او په همدې سره ستا غم، هم او اضطراب ختموي: د خپل پيدا کوونکي، پالونکي او ساتونکي رب په رايدولو سره دې ته متوجه کېږي چې ستا هرڅه د الله ورکړه ده. د ده په اراده درکړل شوي او د ده په امر درنه اخستل شوي، د ورکړي په وخت کي په تا د منعم رب شکر لازم دی او د اخستني په وخت کي په تا صبر او رضایت. ستا په ژبه به حتماً دا الفاظ راځي چې:

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

مونږ د الله يو او د ده په لوري ورتلونكي.

لمونخ په تاكي دا شعور احياء كوي چي پدې عالم كي ټولي فيصلي ستا ټولواك رب كوي، څه چي هغه غوښتي وي فقط همغه به كېږي، د محتمل خطر له وپري نه اضطراب او پرېشاني آخوا ته وغورځوه، په مطمئن او ډاډه زړه د پېښو مقابله وكړه، كوم مصيبت چي الله نه وي درته ليكلي، هيڅوك ئې په تا نشب مسلط كولى او د كوم مصيبت فيصله چي الله جل شأنه كړې وي له ده نه پرته ئې بل څوك نشي درنه رد كولى.

له قرار او ډاډ نه خالي زړونه، مضطرب او پرېشانه حواس او ناآرامه او له سكون نه محروم دماغ چي نامعلومه هم او غم ورباندي وزري خورې كړې، نه ئې وجه معلومه او نه ئې چاره، دا د انسان لپاه ترټولو زيات دردونكي عذاب دى، د انسان نشاط او تحرك ختم كړي، مشاعر او عواطف ئې مړه كړي، د مقصد په لوري د تلو عزم او اراده ترې واخلي، ورو ورو د ده ټول حواس فلج كړي. د دې بيمارى اصلي عامل، د خداى هېرول او د انسان او د ده د رب ترمنځ د رابطې شلېدل دي.

حكيم خداى د كافرانو په هكله فرمايي:

لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رَّجْزِ أَلِيمٍ * سبا: ۵

دوى لره د درد ناك اضطراب عذاب دى.

وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً وَ نَحْشُرُهُ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى *

طه: ۱۲۴

او چا چي زما له ياده ډډه وکړه نو هغه لره به د تنگسې او پرېشاني ژوند وي او د قيامت په ورځ به ئې پوند حشر کوو.

که تاسو نن د غربي نړۍ په بيماره ټولني کي گورئ چي په شديد رواني اضطراب اخته او له سختو سختو روحي امراضو سره مخامخ ده او لدې عذاب نه د ځان ژغورني لپاره ترقوي نه قوي مسکنه دواگانو، مخدره او نشه يي موادو ته پناه وړي، ترڅو ناآرامه اعصاب تخديرکړي او د څو شېبو لپاره ئې روحي پرېشاني او رواني اضطراب تسکين کړي، خو د دې په ځای چي له دې عذابه ئې وژغوري، برعکس له مزید گن شمېر داسي نوو اجتماعي آفتونو سره ئې مخامخ کړي چي له علاج نه ئې عاجز وي، د دې ټولو اصلي وجه، له خداي جل شأنه نه لېري والی او په الله جل جلاله د ايمان نشتوالی دی.

مگر نه گورئ چي په همدې خاطر په غربي ټولني کي د مخدره موادو د استعمال گراف پداسي حال کي ورځ په ورځ اوچت درومي چي غرب په ټول توان طاقت او له ټولو هغو پراخه امکاناتو او وسايلو نه په استفادې سره چي په واک کي ئې لري د هغه د مخنيوي کلکه او دوامداره هڅه کوي.

آيا عجيبه نده چي په آسيابي ملکونو کي د دغو موادو اصلي توليدوونکی، د هغه له استعمال نه کرکه لري، خو غربيان

ئې د لاس ته راوړلو لپاره په زرهاوو ميله سفرونه كوي، د سخت پوليسي تعقيب او څارني لاندې، د ابدې حبس، حتى اعدام د جدي خطر منلو سره سره هغه اروپايي او امريكايي ماركيټونو ته رسوي او هلته ئې د طلا په بيه خرڅوي.

د دې وجه څرگنده ده، په غرب كې په الله جل جلاله د ايمان د جرړو وچېدل او په آسيا كې كم يا زيات له الله جل جلاله سره تعلق.

ترټولو عجيبه خبره دا ده چې غربي نظامونه د دې په ځاى چې په واشنگټن، نيويارك، پاریس او لندن كې د دې موادو د عدم استعمال لاري ولټوي برعكس په آسيايي ملكونو كې د هغه د كېنت د مخنيوي بې حاصلې هڅې كوي.

دوى په دې نو پوهېږي چې ولې انسان نشه يي او مخدره موادو ته پناه وړي؟ او په غربي ټولني كې څه پدې منتج شوي چې د هغې اجتماع په غېږ كې ستر شوى انسان په رواني اضطراب اخته وي او له همدې اضطراب نه د ځان ژغورني لپاره مخدره موادو ته مخه كوي؟ د دې ستر اجتماعي آفت علاج يوازي يو درمل لري: له الله جل جلاله نه د پردي شوي انسان، د الله جل جلاله له ياده خالي مضطرب زړه، د خداى جل شأنه په ياد خړوبه كول او له همدې لاري د ده رواني اضطراب او روحي پرېشاني ختمول. قرآن فرمايي:

الرعد: ۲۸

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ *

پام چي د الله په ذکر سره زړونه مطمئن کېږي.

د ژوند په سختو سختو شېبو کي چي له خدای جل شأنه نه غافل انسان خپل حواس بايلي، اعصاب ئې له کنټروله وځي او دماغ ئې کارکول پرېږدي خو د الله په ذکر معمور زړه مطمئن او ډاډه وي.

په جگړو کې د بري عامل

الله جل شأنه فرمايي چې د حق له دښمنانو سره په جگړې کې د مخامخ کېدو په وخت کې بايد ثبات ولرئ او الله جل جلاله زيات ياد کړئ ترڅو برلاسي او بريالي شئ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ
كثيْرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ *

الانفال: ٤٥

ای مؤمنانو! چې کله له کومې ډلې سره (په جگړې کې) مخامخ شئ نو ټينگ شئ او الله ډېر ياد کړئ چې بريالي شئ.

قرآن عظيم الشان په جگړې کې د بري دوه ډوله عوامل بيان

کړي:

الف: جنگی قوت او حربي وسايل.

لکه چي فرمايي:

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ

الانفال: ۲۰

او دوی ته څومره چي توانېدی شی قوت او تړلي آسونه برابر کړئ.

ب: د جگړي په میدان کي ثبات، له جنگ نه د راو لاړو شوو ستونزو په وړاندي صبر، د وحدت او نظم ساتنه، اطاعت، له تحمل نه کار اخستل، تفقه او پوهه، د عقیدې او هدف لوړوالی، له کبر، لویي او ځان بنودني نه ډډه او د الله جل شأنه ډېر ډېر یادول.

خو وایي: د جگړي هر طرف چي وتوانېدو له معنوي لحاظه په خپل حریف برلاسی شي، که څه هم د جنگي قوت او حربي وسائلو له خوا د هغه په پرتله، ډېر کمزوری او ناتوانه وي او د دوی ترمنځ تناسب ۱ پر ۱۰ وي، وروستی بری به د هماغه طرف په برخه وي.

یعنی په جگړي کي د دښمن د شمېر او وسایلو زیاتوالی باید په تاسو کي وپره راو لاړه نکړي او د خپل بري په هکله مو شکمن نکړي. که تاسو له معنوي اړخه په دښمن خپل لوړوالی وساتو، که څه هم د هغه شمېر ستاسو په پرتله لس ځله زیات وي، آخري فتحه به ستاسو وي.

د الله جل جلاله ذکر او لمونځ په تا او ستا د سنگر په ملگرو
کي د بري معنوي لاملونه برابروي، صبر او ثبات مو په برخه
کېږي، د دښمن له قوت نه وپره او د مرگ خوف مو له زړه نه لېږي
کېږي، د الله جل جلاله غيبي مرستو ته مو اميدواري زياتېږي،
او بالآخره هغه ذات چي د عالم د چارو واگي ئې په اختيار کي دي
او د ماتې او بري فيصله کوي، هغه به خپل نصرت او تائيد ستا
په برخه کوي او پر دښمن به بری درکوي.

د اسلامي حکومت لومړۍ دنده

په اسلامي نظام کي د واکدارانو لومړنۍ او تر ټولو ستره
وظیفه د لمونځ قائمول دي.

قرآن پدې هکله فرمايي:

الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّهْمُ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا
الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ لِلَّهِ عِقَابُ
الْأُمُورِ *

الحج: ۲۱

هغه چي په ځمکي کي تمکين ورکړو، لمونځ قايموي، زکات
ورکوي، په معروف گمارل او له منکر نه مخنيوی کوي او د چارو
پای الله لره دی.

لدي آيت نه په ډېر وضاحت سره معلومېږي چي د يوې غوره اسلامي ټولني په جوړولو کي ترټولو زيات اغېزمن کار، د لمانځه قايمول دي. که اسلامي حکومت پدې وتوانېدو چي جوماتونه له معنوي لحاظه آباد کړي، د جومات امامت صالح، متقي او په دين پوه داعي ته وسپاري، خلك له جومات سره عادت کړي او جومات چي د خلکو په فکري، معنوي، اجتماعي او سياسي روزني کي کوم اغېزمن کارکولی شي هغه ترسره شي، کولی شي د ټولني ټولي ناخوالي سمي او ټول مشکلات حل کړي.

چي د يوه محل خلك، هره ورځ پنځه ځله راغونډېږي، په هري اونۍ کي د يوې منطقي خلك، يو ځل اجتماع کوي، په کال کي دوه ځله د يوې لويي ساحې اوسېدونکي په يوې ستري غونډي کي د اختر په شان دوو خاصو ورځو کي غونډه کوي او پدې اجتماعاتو کي ټول په منظمو ليکو کي د يوه بل څنگ ته، يوې قبلې ته مخه کوي، د واحد رب په وړاندي ودرېږي، په يوه امام پسې اقتدا کوي، د هغه په قومنده، لاسونه الله جل جلاله ته د تسليمۍ په نامه پورته کوي، لاس تړلي ودرېږي، رکوع او سجده کوي، په خپلو حرکاتو کي له امام نه مخکي وروسته کېدل گناه گڼي، په خپلو منځونو کي معمولي فاصله، او ډېره کمه اندازه له يوه بل نه وروسته مخکي ودرېدل غلطي شمېري او له هغه نه ډډه کوي، دا ظاهري منظم حرکات له ژور فکري او معنوي احساس او يووالي سره توأم تر سره کېږي، د جمعې په هره

اجتماع او د اختر په غونډو کې امام مکلف دی جامع او لارښوونکې وينا وکړي او مقتدي مکلف دی په ډېر غور او دقت سره هغه واوري، د دولت رئيس مکلف دی چې په مرکز کې په خپله د دغو اجتماعاتو رياست وکړي او شخصاً د لمانځه امامت وکړي او په لېري ځايونو کې د ده کفيل دا کار ترسره کړي. پدې سره چې د خلکو ترمنځ د يووالي، د مشرانو او کشرانو ترمنځ د بعد او فاصلې ختمولو، د يوه بل له حالت نه د خبرېدو، د محل، منطقي، ساحې او هېواد او نړۍ په وضعيت د پوهېدو، او سترو سترو اجتماعي کارونو ته د ولس د چمتو کولو کوم کار کېدی شي له بلي هېڅ لاري ممکن ندي.

تاسو چې د نړۍ د ډېرو منظمو، ځواکمنو، سياسي او انقلابي احزابو، تنظيمي او تربيتي پروگرامونه او د حزبي جلسو څرنگوالي لدغه څه سره چې اسلام وضع کړي، مقايسه کړئ نو هلته د لمانځه او جماعت په اهميت پوهېدی شئ.

دا د جماعت لمونځونه په حقيقت کې د حزب الله ورځنۍ، اونيزي او کلنۍ حزبي جلسې دي.

د ناصالح خلف نښه

قرآن عظیم الشان د ناصالح خلف او د هغه نا امله ټولگي، چي ندی توانېدلی د خپل پتمن او سرلوري سلف د عظمتونو او جلال ساتنه وکړي، يوه لويه او اساسي نښه د لمانځه ضايع کول گڼي او فرمايي:

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا

الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا*
مریم: ۵۹

بيا له دوی نه وروسته هغه خلف (وروستني) ورپسې شول چي لمونځ ئې ضايع کړ او د نفس د غوښتنو متابعت ئې وکړ نو خود به له ورکاوې سره مخامخ کېږي.

يعنی چا چي لمونځ ضايع کړ او د نفس بنده شو، د يوه

باعزته او باعظمته قوم د شرف او د سرلوپي د لرغوني ميراث
ساتنه نشي کولی، ډېر ژر به په ميراث ترلاسه کړی عزت بايلي او
له سپکاوي او ورکاوي سره به مخامخ کېږي.

لمونخ دکچه خویونو مانع

عظیم الشان قرآن د لمانخه د دې خصوصیت په هکله داسی
خرگندونه کوي:

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا * إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا * وَإِذَا
مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا * إِلَّا الْمُصَلِّينَ * الَّذِينَ هُمْ عَلَى
صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ * وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ *
لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ * وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ * وَ
الَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ * إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ
مَا أُمُّونَ * وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ * إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ
أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ * فَمَنْ ابْتَغَىٰ
وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِنَتِهِمْ
وَعَهْدِهِمْ رِعُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَتِهِمْ قَائِمُونَ * وَالَّذِينَ

هُمُ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ * أُولَئِكَ فِي جَنَّةٍ مُّكْرَمُونَ *

المعارج: ۱۹-۳۵

یقیناً چې انسان ډېر کم ظرفه او بې صبره پیدا شوی، چې شرور ورسپړي، زگپړوی کوونکی شي او چې خیر ئې په برخه شي (د خیر د کار) سخت مخنیوی کوونکی شي، مگر لمونځ کوونکي، هغه چې په خپل لمانځه پایښت کوي او هغه چې په شتمنیو کې ئې د سوال کوونکو او بې وزلو لپاره خرگنده برخه وي، او هغه چې د بدلې ورځ رښتونې گڼي او هغه چې د خپل رب له عذابه وپربړي، حکه چې د دوی د رب له عذابه خوندي پاتې کېدا نشته، او هغه چې د خپلو شرم ځایونو ساتنه کوي، مگر په خپلو مېرمنو یا وینځو چې پدې صورت کې دوی پره او ملامت ندي او چا چې لدې نه سربېره څه وغوښتل تېری کوونکي دي، او هغه چې د خپلو امانتونو او ژمنو پاملرنه کوي، او هغه چې په خپلو شهادت ورکولو په نېغه ودرېږي، او هغه چې د خپل لمانځه ساتنه کوي، د دوی به په جنت کې درناوی کېږي.

پدې مبارکو آیتونو کې لاندې ټکي د خاصي پاملرنې وړ

دي:

د ستونزو او کړاوونو په وخت کې بې صبري، سرټکول، بده ورځ جوړول او شکوه او شکایت کول او د شتمن کېدو په صورت کې بخل کول، د خیر په لار کې د خپل مال له مصرفولو ډډه او له خپلي شتمنی نه د بښگڼي د هر کار د مخنیوي په لار کې کار اخستل، د انسان هغه دوه ناوړه او بد خوښوونه دي چې د ده اکثره

اجتماعي مشکلات له همدې نه راولاړېږي، لدې نه یوازي "مصلین" یعنی لمونځ کوونکي خوندي پاتې کېږي.

په دغو آیتونو کې چې کومو سترو سترو اخلاقي نېکونو ته اشاره شوې په سر او پای کې ئې د لمانځه ذکر راغلی او ټول لمونځ کوونکو ته منسوب شوي چې معنا ئې دا ده: لمونځ د ټولو نېکونو د پیل نقطه ده، لمونځ د ټولو دغو نېکونو بنسټ دی، لمونځ په دغو ټولو نېکونو احاطه کړې، هم ئې د پیل عامل دی او هم د دوام.

همدا مطلب د المؤمنون د سورې په لومړنیو آیتونو کې داسې راځي:

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ* الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ* وَ
الَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ* وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ*
وَ الَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ* إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ* فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ* وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ
رِعُونَ* وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ* أُولَٰئِكَ هُمُ
الْوَارِثُونَ* الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ*

المؤمنون: ۱-۱۱

هغه مؤمنان بريالي شول چې په خپل لمانځه کې خشوع کوونکي وي او هغه چې له لغوي نه ډډه کوونکي وي او هغه چې د زکات ترسره کوونکي وي او هغه چې د خپل شرم ځایونو ساتونکي وي،

مگر په خپلو مېرمنو او وینځو چې پدې صورت کې پرې او ملامت ندي، خو څوک چې لدې نه سربېره څه وغواړي تېری کوونکي دي، او هغه چې د خپلو امانتونو او ژمنو پالونکي دي او هغه چې د خپلو لمونځونو ساتونکي وي، دوی هغه وارثان دي چې جنت الفردوس به ترلاسه کوي، په هغه کې به تل پاتې وي.

پدې آیتونو کې هم گورئ چې د فلاح او بري د عواملو په ډله کې لومړی عامل له خشوع سره لمونځ او وروستی عامل د لمونځونو ساتنه بنودل شوي.

د مسجده سمسورونكي

د ټولني معنوي او مادي رغونه او سمسورتيا د مسجده د معنوي سمسورتيا له لاري ممكن ده، له بلي لاري د يوې صالح ټولني جوړول امكان نه لري، خو هغه څوك دى چي مسجده آبادولى شي؟ قرآن پدې هكله داسي وضاحت كوي:

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسْجِدَ اللَّهِ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَ أَقَامَ
الصَّلَاةَ وَ ءَاتَى الزَّكَاةَ وَ لَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أَوْلَىٰكَ
أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ* البرائة: ۱۸

د الله جوماتونه يوازي هغه څوك آبادولى شي چي په الله او د آخرت په ورځ ئې ايمان وي او لمونخ قايم كړي، او زكات وركړي او له الله نه پرته له بل هيچا ونه وپرېږي، بنايي همدا كسان لارموندونكي وي.

يعنی مساجد هله رغېدی شي چي چاري ئې داسي چاته سپارل شوې وي چي واقعاً په خدای او آخرت ایمان لري، د لمانځه د اقامه کولو استعداد لري او د الله جل جلاله په لار کي د خپلو شتمنيو قربانولو ته چمتو وي او له الله جل جلاله نه پرته نه په خپل مرگ ژوند، نه په خپل رزق، روزي او نه عزت او سپکاوي له بل چا وپره لري.

د جوماتونو وړاندېدل او د ټولني په رغوني کي د هغوی د اساسي تاثیر ختمېدل هلته پيل شي چي د جومات چاري هغه چا ته وسپارل شي چي له جومات نه د حق د غلبې، د الله د عبادت، او د شر او فساد د ځواکونو پر خلاف د مبارزې د سنگر او محراب په ځای له هغه نه ځانته د يوې گولې ډوډۍ ترلاسه کولو دوکان جوړ کړي. هم ئې اذان د څو پیسو لپاره، او هم ئې په محراب کي ودرېدل، محراب د هغه چا په واک کي وي چي له الله جل جلاله نه پرته له بل نه وپرېږي او د همدې لپاره د حق خبره نشي کولی، نه د ظالم د مخالفت جرأت کولی شي او نه له مظلوم نه د دفاع همت.

د جومات دنيا پرست او جبون متولي د جوماتونو د وړانولو ترټولو ستر مسبب وي.

ترهغه وخته د دنيا قيادت او زعامت د اسلام او مسلمانانو په لاس کي وو او په ټوله نړۍ ئې په فکري، اخلاقي، سياسي او حتی نظامي لحاظه حکومت کولو چي د جومات منبر او محراب ئې په هغو حرب کوونکو مجاهدو امامانو بنایسته وو چي له الله

جل جلاله نه پرته نه له بل چا و پرېدل او نه ئې بل ته طمعه وه، او د اسلامي امت د برم د پای ته رسېدو او د عالم له قيادت نه د اسلام او مسلمانانو د خلع کېدو لړۍ هلته پیل شوې چې "محراب" ئې په "دوکان" بدل شوی او مجاهد امام ئې په طماع، مداح او جبون خطیب او د اقتدار د خاوندانو په یوه مزدور، چې هم ئې طمعه له ماسوی الله نه وه او هم وېره. د همدې لپاره باید د امام د انتخاب په هکله ښه غور وشي، د مسلمانانو ولي الامر باید داسې څوک د دې مهمې دندې لپاره وټاکي چې د هغه له ایمان، تقوی او علم نه مطمئن وي او پدې ئې باور وي چې هغه له امامت نه د خلکو په لارښوونې او دیني روزنې کې کار اخلي او هېڅکله لدې مقدسي وظيفې نه ځانته د معیشت د تأمین حرفه نه جوړوي. د دوی د معیشت د تأمین لپاره باید نوري عزتمني او پتمني لاري ولټول شي، د آذان او امامت په نامه له خلکو نه څه ترلاسه کول، په هیڅ مذهب کې جواز نلري، رسول الله صلی الله علیه وسلم عثمان بن ابی العاص ته وفرمایل: داسی مؤذن ونیسه چې په خپل آذان له چا بدله نه غواړي:

عَنْ عُمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ قَالَ إِنَّ مِنْ آخِرِ مَا عَهَدَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ اتَّخِذَ مُؤَدِّنًا لًا يَأْخُذُ عَلَيَّ أَذَانَهُ أَجْرًا يَحْتَسِبُ فِي أَذَانِهِ *

رواه الخمسة

د اسلام دښمنانو د دین د سپکولو لپاره د امام او عالم د سپکولو لار غوره کړه، هغه ئې د بل درې ته په ودرېدو او د یوې

مړی ډوډی ترلاسه کولو لپاره سوال ته مجبور کړ او پدې ترتیب
ئې د جومات امام د خلکو په سترگو کي سپک او بې عزته کړ او د
ولس له قیادت او مشرۍ نه ئې خلع کړ او د ده او نورو زعامت ئې
خانانو، ملکانو، اربابانو او بډایانو ته وسپارو او هڅه ئې وکړه
چې منبر او محراب د ظالمو او مفسدو واکدارانو د بقا لپاره د
دعا په ځای بدل شي.

د امام په امامت د مقتدیانو رضایت ضروري دی، رسول الله
صلی الله علیه وسلم هغه امام د لعنت وړ گڼي چې خلك د ده په
امامت راضي نه وي او دی په خپل امامت ټینگار کوي. په دې
هکله داسي فرمایي:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
ثَلَاثَةٌ لَا تَرْتَفِعُ صَلَاتُهُمْ فَوْقَ رُءُوسِهِمْ شَبْرًا رَجُلٌ أُمَّ قَوْمًا
وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ وَ ..."

رواه ابن ماجه
درې کسان داسي دي چې لمونځ ئې له سر نه د يوې لوبشتمې په
اندازه پورته نه درومي (نه قبلېږي) يو ئې هغه کس دی چې د خلکو
امامت کوي پداسی حال کی چې خلك لده نه کرکه لري.

د مسجد آداب

د ځمکي په سر ترټولو غوره او مقدس ځای مسجد دی، په مسلمان د هغه خاص احترام لازم دی، مسجد ته د ننوتلو او وتلو په وخت کي باید د هغه آداب مراعات شي، د لاندنيو آدابو توصیه شوي:

دا غوره ده چي جومات ته په اوداسه داخل شي، خو د جنابت په حالت کي باید له ننوتلو نه ډډه وشي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَرْحَةً هَذَا الْمَسْجِدِ فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ إِنَّ الْمَسْجِدَ لَأَيُّهَا يَحِلُّ لِحَبْنٍ وَلَا لِحَائِضٍ*

رواه ابن ماجه

جنب او حائضي شخړي ته روا نده چي جومات ته ننوځي.

په هغه صورت کي چي د بوی ناک خوراک په وجه یا د خيرو، خولو په وجه له تا نه داسي تعفن پورته کېږي چي بل څوروي، نو جومات ته له تلو ډډه وکړه.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ الْمُتْنَنَةِ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا ...

منفق علیه

چا چي لدي بوی ناکو بوتو (پياز او هوږي) نه څه وخورل نو زموږ جومات ته دي نه راځي.

• د جومات په دروازي له داخلېدو سره سم دا دعا وکړه:

اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ ...

باري خدايه! مالره د خپل رحمت دروازي پرانيزه.

• په هغه صورت کي په خلکو سلام واچوه چي آذان،

اقامت يا خطبه نه ويل کېده او خلک په جمع نه وو ولاړ.

• جومات ته له داخلېدو سره سم د مسجد د تحيې دوه

رکعته لمونځ ادا کړه.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلَا يَجْلِسُ حَتَّى يُصَلِّيَ

متفق عليه

رُكْعَتَيْنِ*

له تاسو نه چي کوم کس جومات ته داخل شي نو تر هغه پوري دي نه کنبښني چي دوه رکعت له مونخ ئي نه وي کړي.

• په خالي ځای کي ودرېږه، ځانته په جومات کي ثابت ځای مه لټکه، د خلکو په اوږو تېرېدل او مخکي صف ته ځان رسول منع دي.

نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ... وَأَنْ يُوطِنَ الرَّجُلُ الْمَكَانَ فِي الْمَسْجِدِ كَمَا يُوطِنُ الْبَعِيرُ*

رواه ابوداود والنسائي

رسول الله صلى الله عليه وسلم لدې نه منع کړې چي څوک په جومات کي ځانته خاص ځای وټاکي، داسي لکه اوښ چي ځانته خاص ځای غوره کوي.

• په جومات کي د راکړي ورکړي خبري، سوال کول، ورك شى لټول، شور او زوږ کول منع دي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمْ مَنْ يَبِيعُ أَوْ يَبْتَاعُ فِي الْمَسْجِدِ فَقُولُوا لَا أَرْبَحَ اللَّهُ تِجَارَتَكَ وَإِذَا رَأَيْتُمْ مَنْ يَنْشُدُ فِيهِ ضَالَّةً فَقُولُوا لَا رَدَّ اللَّهُ عَلَيْكَ*

رواه الترمذي والدارمي

که څوک مو وليدو چي په جومات کي څه پلوري او يا ئي اخلي نو

ورته ووايئ: په تجارت کي دي گټه ومشه، او که مو وليدو چي په هغه کي وړک شوی شی لتوي نو ورته ووايئ: الله دې درته پيدا نکړي.

• له جومات نه او جومات ته د تلو له لاري نه ناولي او مضر شيان رلي کول، د جومات معطره کول، پاکول او رو بڼانه کول د ثواب کارونه دي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَرَضْتُ عَلَيَّ أَجُورُ أُمَّتِي حَتَّى الْقَذَاةُ يُخْرِجُهَا الرَّجُلُ مِنَ الْمَسْجِدِ ...
رواه الترمذی و ابوداود

ما ته زما د امت د اعمالو بدلې راوښودلی شوې، حتی د هغه چا اجر هم چي له جومات نه پرپوتي او ناپاک شيان باسي.

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَاءِ الْمَسَاجِدِ فِي الدُّورِ وَأَنْ تُنْظَفَ وَتُطَيَّبَ *
رواه ابوداود و الترمذی

رسول الله صلى الله عليه وسلم په کليو کي د جوماتونو د جوړولو، پاکولو او معطر کولو امر کړی دی.

• جومات د مؤمن لپاره داسي وي لکه اوبه د ماهي لپاره، او د منافق لپاره داسي لکه قفس د مرغه لپاره.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرماي:

المؤمن في المسجد كالسّمك في الماء والمنافق في
المسجد كالطير في القفس.

• د امام وينا او خطبې ته بايد په ډېر دقت سره توجه وشي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرماي:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مَنْ تَكَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَهُوَ كَمَثَلِ الْحِمَارِ
يَحْمِلُ أَسْفَارًا وَالَّذِي يَقُولُ لَهُ أَنْصِتْ لَيْسَ لَهُ جُمُعَةٌ * ...

رواه احمد

خوك چي د جمعې په ورځ، هغه وخت چي امام خطبه وايي،
خبري كوي د هغه بوده په خپردي چي كتابونه پرې باروي.

• له جومات نه د وتلو په وخت كي دا دعا وكړه:

اللهم اني أسئلك من فضلك العظيم

باري خدايه! ستا د ستر فضل سوال درته كوم.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرماي:

عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ
رَحْمَتِكَ وَإِذَا خَرَجَ فَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ *

رواه مسلم

خوك چي جومات ته داخلېږي نو وايي دي: خدايه د خپل رحمت دروازې راته پرانيزه، او چي له جومات نه وځي نو وايي دي: خدايه ستا كرم او فضل غواړم.

• له جومات سره ستا د زړه رابطه بايد تل ټينگه وي او له هر لمانځنه وروسته بايد ستا په زړه كې دا تمنا وي چي ژر د بل لمانځه وخت راوړسېږي چي ته جومات ته ځان ورسوي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ... وَرَجُلٌ كَانَ قَلْبُهُ مُعَلَّقًا بِالْمَسْجِدِ إِذَا خَرَجَ مِنْهُ حَتَّى يَعُودَ إِلَيْهِ...

متفق عليه

اوه كسان داسي دي چي په هغه ورځ به ئې الله په خپل سيوري كې ساتي چي د ده له سيوري پرته به بل سيوري نه وي ... لډي كسانو نه يو هغه دی چي زړه ئې په جومات پوري تړلی وي، له وتلو نه بيا تر هغه چي جومات ته بېرته راوگرځي ...

• د غايب او له جماعت نه د محروم شوي ورور پوښتنه وكړه، كه بيمار وو عيادت ته ئې ورشه، له جمعې نه يا مجبور او مريض وروسته كېږي يا منافق.

- اساساً بايد لمونځه جماعت سره ادا شي، انفرادي لمونځ د مجبوريت په حالت کي په استثنایي ډول جايز شوی، که کله له لومړي جمعې نه محروم شوي د انفرادي لمونځه په ځای په بلي جمعې کي لمونځ ادا کړه.

د لمانځه او جماعت تارک

قرآن د کافرانو په خلاف د جگړې توقف د دوی د وژلو، نیولو، محاصره کولو او دوی ته په هر قدم کې د کمین نیولو خاتمه په هغه صورت کې جایز گڼي چې:

- له کفر او له اسلام سره له د بنمنۍ نه خپله بیزاري او توبه اعلان کړي.
  - لمونځ وکړي.
  - زکات ورکړي
- لکه چې فرمایي:

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ
 إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ*

التوبة: ۵

که ئې توبه وکړه، لمونځ ئې قايم کړ او زکات ئې ورکړ، نو لاره ئې

خوشې کړئ، بيشکه چې خدای بخښونکی مهربان دی،

لدې آيت نه په څرگنده توگه معلومېږي چې د لمانځه له تارکينو او د زکات له مانعينو سره جگړه کېدی شي، ابوبکر صديق رضی الله عنه په همدې آيت باندې استناد وکړ او د هغو خلکو په خلاف ئې د جگړې فيصله وکړه چې د اسلام د عوا ئې درلوده خو د زکات له ورکړې ئې امتناع کوله. رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَّ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ ثُمَّ
أَمْرًا بِالصَّلَاةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا ثُمَّ أَمْرًا رَجُلًا فَيَوْمَّ النَّاسِ ثُمَّ أَخَالَفَ
إِلَى رَجَالٍ فَأَحْرَقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ*
متفق عليه

زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما ژوند د ده په واک کې دی چې ډېر ځله مي اراده کړې چې د لرگيو راغونډولو امر وکړم، نو چې راغونډ کړی شی، بيا د لمانځه ادا کولو هدايت ورکړم، نو آذان وشي، او بيا چاته ووايم چې د خلکو امامت وکړي، خلک په مسجد کې پرېږدم او ولاړ شم او د هغو کسانو کورونه وسوځوم چې جومات ته ندي حاضر شوي.

قنوت

قنوت هغه دعا ده چي له ډېري زارۍ سره توأم وي، د دې دعا ځيني خاص الفاظ روايت شوي چي د وتر واجب د آخري ركعت له ركوع نه د مخه او د مصيبتونو په وخت كي د سهار لمانځه د آخري ركعت په قومه كي لوستل كېږي، چي ځيني ئې دا دي:

اللهم انا نستعينك و نستغفرك و نؤمن بك و نتوكل عليك و نشئ عليك الخير و نشكرك و لانكفرك و نخلع و نترك من يفجرك. اللهم اياك نعبد و لك نصلى و نسجد و اليك نسعى و نحفد و نرجوا رحمتك و نخشى عذابك ان عذابك بالكفار ملحق*

الهي! له تا نه مرسته غواړو، له تا نه بخښنه غواړو، په تا ايمان

راوړو، په تا توکل کوو، په تا غوره ثنا وایو، ستا شکر په ځای کوو او ناشکري دي نه کوو، بدکاران پرېږدو او ترې لېږي کېږو. اې باري خدایه! یوازي ستا عبادت کوو، ستا لمانځنه کوو، تا ته سجده کوو، ستا په لوري هڅه کوو، ستا عبادت کې هاند کوو، ستا د رحمت هیله کوو، او له عذاب نه دي وېرېږو، ستا عذاب حتماً په کافرانو پرېوتونکی دی.

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ فِي الْوَتْرِ اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ وَتَوَكَّلْنِي فِيمَنْ تَوَكَّلَيْتَ وَبَارِكْ لِي فِيمَا أُعْطَيْتَ وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ فَإِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ وَإِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ*

رواه الترمذی

اې مولا! مونږ هدایت کړې د هغو په شان چې تا هدایت کړې، عافیت مو په برخه کړې د هغو په شان چې تا ورته عافیت ورکړې، او زموږ پالنه وکړې د هغو په شان چې تا ئې پالنه کړې، په هغه څه کې چې مونږ ته دي راکړي برکت واچوې، د خپلو پرېکړو له شر نه مو وساتې، فیصلې خو ته کوې، ستا په خلاف فیصله نشي کېدی، ته چې له چا سره دوستي وکړې، هیڅکله به ذلیل نشي، او عزت من به نشي هغه چې ته ئې دېمن وگنې، بابرکته یې اې زموږ ربه او لوړ یې، له تا نه بخښنه غواړو او ستا په لوري درگړځو او توبه کوو.

اللهم اغفر لنا و للمؤمنين و المؤمنات، و المسلمين و
المسلمات اللهم اصلحهم و اصلح ذات بينهم و الف بين
قلوبهم و انصرهم على عدوك و عدوهم اله الحق، لا اله
غيرك.

ای مولا ربه! مونږ ته بخښنه وکړې او با ایمانه نارینه او ښځو او
مسلمانان نارینه او ښځو ته، خدایه! دوی اصلاح کړې، او د دوی
ترمنځ اړیکې اصلاح کړې، او زړونه یې سره نژدې کړې، ستا په
دښمن او د دوی په خپل دښمن ورته بری ورکړې، اې حقیقي
معبوده! له تانه پرته بل معبود نشته.

اللهم عذب الکفرة و الق فى قلوبهم الرعب و خالف بين
کلماتهم و انزل عليهم رجزك و عذابك و انزل بهم بأسك
الذى لا ترده عن القوم المجرمين.

مولا ربه! کافران تعذیب کړه، په زړونو کې یې وېره واچوه، په
نظراتو او خبرو کې یې اختلاف راولاړ کړه، په دوی خپل
اضطراب او عذاب رانازل کړه، خپل هغه مصیبت په دوی نازل
کړه چې له مجرمانو نه یې نه ردوې.

اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تَكْلِنِي إِلَىٰ نَفْسِي طَرَفَةً عَيْنٍ
وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ*

الهي! ستا د رحمت هیله کوو، خپلو ځانونو ته مو د سترگو رپ
په اندازه ونه سپارې، ټولې چارې مو راته روغې کړې، له تانه
پرته بل معبود نشته.

يا حى يا قيوم يا ذاالجلال و الاكرام يا ارحم الراحمين،
برحمتك نستغيث فاغثنا.

اې تل ژونديه! اې قايموونيكه! اې د جلال او اكرام خاونده! اې
ترهر مهربان نه زيات مهربانه! ستا په رحمت درته استغاثه كوو،
زمونږ لاس نيوى و كړه.

اللهم فارج الهم و كاشف الغم رحمان الدنيا و الآخرة و
رحيمهما، ارحمنا رحمة من عندك تغنينا بها عن رحمة
من سواك.

الهي! د اندېښنو وړونكيه، دغمونو پاى ته رسونكيه، د دنيا او
آخرت رحمان او رحيمه خدايه! له خپلي خوا په مونږ داسي
پيرزوينه و كړې چې له تا نه پرته د بل چا له پيرزويني نه مو بې
نيازه كړې.

اللهم اقسام لنا من خشيتك ما تحول به بيننا و بين
معصيتك، و من طاعتك ماتبلغنا به جنتك، و من
اليقين ما تهون به علينا مصائب الدنيا، اللهم لا تجعل
مصيبتنا فى ديننا، اللهم لا تجعل الدنيا اكبر همنا و لا
مبلغ علمنا و لا غاية رغبتنا و لا تسلط علينا بذنوبنا من
لا يخافك و لا يرحمنا.

الهي! له خپل خشيت او ترهي نه مونږ ته هغه څه راپه برخه كړې
چې زمونږ او له تا نه د معصيت ترمنځ خنډ شي او له خپل طاعت

خځه هغه څه چي ستا جنت ته مو ورسوي او له يقين او باور نه هغه څه چي د دنيا مصيبتونه راباندي آسانه کړي. الهي! په ديانت کي مو کومه ستونزه او مصيبت راپيدا نه کړې، الهي! دنيا راته ترټولو ستره اندېښنه او زمونږ د علم وروستی حد او د خپل رغبت غايه او پای ونه گرځوي. او زمونږ د گناهونو په وجه هغه څوک را باندي مسلط مکړې چي له تانه وېره نلري او پر مونږ رحم نکوي.

اللهم اعنا و لا تعن علينا، اللهم انصرنا و لا تنصر علينا، اللهم اهدنا و يسر الهدى لنا، اللهم انصرنا على من بغى علينا.

الهي! زمونږ مرسته وکړې او بل ته په مونږ مرسته ورنکړې، الهي! مونږ ته بری راکړې او بل په مونږ برلاسی مه کړې، الهي! مونږ ته لارښوونه وکړې او په سمې لاره تگ راته آسانه کړې. الهي! په هغه چا مونږ ته بری راکړې چي په مونږ ئې تېری کړی.

اللهم اغنا بحلالك عن حرامك، و بفضلك عن من سواك.

الهي! په خپل حلال رزق دي مونږ له حرامونه بې نيازه کړې او په خپل فضل دي مونږ له تانه پرته له بل چا نه مستغني کړې.

سبحانك اللهم و بحمدك نشهد ان لا اله الا انت نستغفرك و نتوب اليك.

الهي! پاڪي تالره ده او ستاينه دي، شهادت وركوو چي له تانه پرتة بل معبود نشته، بخبننه درنه غوارو او ستا لوري ته درگرڇو او توبه ڪوو.

که کولی شي د وتر لمونخ دي حتماً د شيپي وروستی برخي ته پربرده او هغه وخت د تهجد د څو رکعتہ لمونخ په پای کي د وتر لمونخ ادا ڪړه.

له الله جل جلاله سره د راز او نیاز او د دعا د ژر قبلېدو ډېر بڼه وخت همدا د شيپي درېیمه برخه ده، هلته چي نور په خواږه خوب بېده وي، هري خوا ته چوپتیا وي، له دنيوي فکرونو او مصروفیتونو نه فارغ او حواس دي جمع وي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِمَ اللَّهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى وَأَيَّقُظَ امْرَأَتَهُ فَصَلَّتْ فَإِنْ أَبَتْ رَشَّ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ، رَحِمَ اللَّهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ وَأَيَّقُظَتْ زَوْجَهَا فَصَلَّى فَإِنْ أَبِي رَشَّتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ *

رواه ابن ماجه

الله دي پر هغه سړي رحم وکړي چي د شيپي پاڅي، لمونخ وکړي او خپله بڼه هم ويښه کړي ترڅو لمونخ وکړي، که چېرې پورته نشوه نو څو څاڅکي اوبه ئې پرمخ وشيندي. الله دي پر هغه بڼي رحم وکړي چي د شيپي پاڅي، لمونخ وکړي او خپل خاوند د لمانځه لپاره ويښ کړي که چېرې پورته نشو نو څو څاڅکي اوبه

ئې پرمخ وشيندي.

د دي مختصری رسالې په پای کي باید ووايم: که له ما نه خوک پوښتنه وکړي چي په خپل ژوند کي له کوم څه نه ترهر څه زیات خوند او لذت اخلي؟ نو په خدای قسم چي زما د زړه ځواب به دا وي:

د شپې په زړه کي هغه لمونځ چي په هغه کي مي ډېري ډېري اوبنکي له سترگو وبهېږي، هومره چي ټول منځ، ږېره او د سجدي ځای مي په اوبنکو لوند شي.

وآخردعوانا ان الحمد لله رب العالمين

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**